veldkamp

Grote Bickersstraat 76
1013 KS Amsterdam

Postbus 1903
1000 BX Amsterdam

tel 020 522 59 99
e-mail info@veldkamp.net
www.veldkamp.net

Programma Visie Erfgoed en Ruimte Werelderfgoed

Publieksonderzoek – nulmeting

mei 2014

projectnummer: v6138

Inhoud

	Samenvatting	**1**
1	**Inleiding**	**5**
2	**Onderzoeksverantwoording**	**7**
3	**Bekendheid**	**9**
3.1	Bekendheid van de term Werelderfgoed	9
3.2	Spontane bekendheid Werelderfgoederen	10
3.3	Geholpen bekendheid Werelderfgoederen	12
3.4	Kennis over de nominatie van Werelderfgoed	18
4	**Draagvlak en waardering**	**19**
4.1	Draagvlak	19
4.2	Waardering	22
4.3	(Potentieel) bezoek	24
4.4	Bezoek specifieke Werelderfgoederen	28
5	**Werelderfgoed in het onderwijs**	**34**
5.1	Werelderfgoederen in het onderwijs	34
5.2	Toepassingen in het onderwijs	36
	Bijlagen	
	Inhoud figuren en tabellen	
	Vragenlijst	

Samenvatting

Bekendheid

Nederlanders van 18 jaar en ouder zijn redelijk goed bekend met de term Werelderfgoed. Bijna acht op de tien Nederlanders hebben weleens van de term gehoord. Hierbij geldt dat naarmate men ouder is, men vaker bekend is met de term. Onder scholieren (14 tot en met 18 jaar) is de term Werelderfgoed echter niet goed bekend. Zo geven zes op de tien scholieren aan nog nooit van de term te hebben gehoord.

Werelderfgoed wordt door de helft van de Nederlanders geassocieerd met gebouwen, monumenten, steden of andere plaatsen. De associatie met natuur en milieu is minder sterk: 37% koppelt de term Werelderfgoed aan zaken als natuur, parken, landschappen en gebieden. Ongeveer één op de vijf koppelt de term aan kunstobjecten of aan culturele tradities.

Van de negen Nederlandse Werelderfgoederen zijn De Waddenzee (provincies Groningen, Friesland en Noord-Holland), de Amsterdamse Grachtengordel (Amsterdam, Noord-Holland) en het molencomplex in Kinderdijk-Elshout (Nieuw-Lekkerland en Alblasserdam, Zuid-Holland) het meest bekend. Spontaan worden deze drie Nederlandse Werelderfgoederen zelfs vaker genoemd dan beroemde internationale Werelderfgoederen zoals de Egyptische piramides, de Chinese Muur of de Taj Mahal (India). Ook de geholpen bekendheid van deze drie Nederlandse Werelderfgoederen is groter dan van de andere zes Nederlandse Werelderfgoederen. Zo heeft 89% van de Nederlanders weleens van de Waddenzee gehoord, kent 85% de Amsterdamse Grachtengordel en 68% het molencomplex in Kinderdijk-Elshout. Bij de bekendheid van Nederlandse Werelderfgoederen moet wel worden aangetekend dat de kans dat men grote of dichtbevolkte gebieden zoals de Waddenzee en Grachtengordel kent een stuk groter is dan dat men een specifiek gebouw, zoals het Rietveld-Schröderhuis (Utrecht stad), kent.

De meeste Werelderfgoederen zijn bekend omdat Nederlanders ze weleens hebben bezocht of omdat men er weleens langs gekomen is. Dat geldt echter niet voor alle Werelderfgoederen. Zo kent 66% Willemstad op Curaçao via de media. Ook het Rietveld-Schröderhuis (53%), het Ir. D.F. Woudagemaal (Lemmer, Friesland) (44%), de Stelling van Amsterdam (Noord-Holland) (45%) zijn relatief vaak bekend via de media.

Dat de Van Nellefabriek in Rotterdam dit jaar mogelijk een Werelderfgoed wordt, is nauwelijks bekend: slechts één op de tien Nederlanders weet dat dit zo is. Daarnaast is ook het Werelderfgoed Podium in Amsterdam onbekend bij 99% van de Nederlanders. Daarentegen is men redelijk bekend met de procedure om Werelderfgoed te worden. De Nederlandse regering kan plekken nomineren voor de UNESCO Werelderfgoedlijst. Die plekken worden vervolgens door internationale experts beoordeeld, en daarna volgt in een laatste fase een beslissing van het Werelderfgoedcomité.

Draagvlak en waardering

Voor het behoud van Werelderfgoederen in Nederland bestaat een groot draagvlak: van het Nederlands publiek is 82 procent het er helemaal of een beetje mee eens dat de Werelderfgoederen behouden moeten blijven. Daarnaast vindt circa twee derde het terecht dat Werelderfgoederen in Nederland behouden moeten blijven en dat de Werelderfgoederen deels met belastinggeld worden ondersteund.

Voor de waardering van het Nederlands Werelderfgoed geldt het volgende:

- Het Nederlands Werelderfgoed wordt in sterke mate verbonden met kenmerken die aan de waarde en aan het unieke van Werelderfgoederen refereren. Dit geldt voor de kenmerken belangrijk (73%), waardevol (80%), uniek (77%) en onvervangbaar (80%)[1].
- Het Werelderfgoed is er voor zowel jong als oud (70%) en zowel voor Nederlandse als buitenlandse toeristen (61%), maar er is verdeeldheid over de vraag of het erfgoed iets voor iedereen is, of voor liefhebbers.
- Het Nederlands Werelderfgoed wordt in meerderheid boeiend (55%) en leerzaam (75%) gevonden.
- De kenmerken die refereren aan de Nederlandse identiteit scoren rond de 50%: Een meerderheid is trots op het Nederlandse Werelderfgoed (62%), ongeveer de helft vindt dat je het zou moeten kennen (51%), maar minder dan de helft vindt dat het Nederlands Werelderfgoed ons verbindt (42%).
- Een krappe meerderheid associeert het Nederlands Werelderfgoed met professionaliteit (55%) en vriendelijkheid (54%), circa de helft vindt het erfgoed bekend (49%).

Draagvlak voor Werelderfgoed hangt samen met interesses: wie interesse heeft in de geschiedenis van Nederland, architectuur, kunst en industriële geschiedenis ondersteund sterker het in stand houden van het Nederlands Werelderfgoed.

Er zijn ook verschillen naar leeftijd en opleidingsniveau. Bij jongeren en lager opgeleiden is het draagvlak en de waardering lager. We zien vooral grote verschillen bij de kenmerken belangrijk en boeiend.

Bezoek

Van het Nederlands publiek heeft 34 procent weleens een Nederlands Werelderfgoed bezocht. De groep bezoekers is relatief vaak 55-plus (50%), middelbaar- en hoog opgeleid (83%) en woont vaak in de grote steden of de rest van west Nederland (53%). Zeven op de tien bezoekers maken deel uit van een één- of tweepersoonshuishouden.

Er is een positieve relatie is tussen het bezoeken van monumenten, musea en kastelen en het bezoek van Werelderfgoederen: wie een dergelijke plek regelmatig bezoekt, bezoekt ook bovengemiddeld vaak een Werelderfgoed.

[1] Aan het begin van de vragenlijst is UNESCO Werelderfgoed overigens aan de respondenten uitgelegd, waarbij de termen “bijzonder”, “onvervangbaar” en “uniek” zijn gebruikt. Deze uitkomst is in dat perspectief niet verrassend. We kunnen wel vaststellen dat het Nederlands publiek deze typering onderschrijft.

Ook vinden Nederlanders met interesse in de natuur en het Nederlands landschap het bovengemiddeld belangrijk dat Werelderfgoederen ook in de toekomst behouden blijven.

Toch zijn er veel mensen die wel regelmatig in musea, monumenten of kastelen komen maar nog nooit een Werelderfgoed hebben bezocht. In tegenstelling tot de bezoekers gaat het bij deze potentiële bezoekers niet om ouderen, maar om hoog opgeleide personen uit gezinnen. Om de bekendheid van de Nederlandse Werelderfgoederen te vergroten is het daarom belangrijk om de communicatie te richten op een breed publiek zonder deze geïnteresseerde groepen uit het oog te verliezen.

Specifieke Werelderfgoederen

De bekendste Werelderfgoederen worden ook het vaakst bezocht: van het Nederlands publiek heeft 20 procent weleens de Grachtengordel bezocht en daarbij aandacht voor dit Werelderfgoed gehad. Bij de Waddenzee is dit percentage 18 procent en bij Kinderdijk-Elshout 14 procent. Bij de overige erfgoederen schommelt het bezoekpercentage tussen de drie en zes procent.

De belangrijkste redenen om Werelderfgoederen te bezoeken zijn uitstapjes met een groep en om te genieten van de natuur of van het monument. De Amsterdamse Grachtengordel wordt ook relatief vaak bezocht voor de gezelligheid of omdat men in de buurt is. Voor het ‘kleinere’ Werelderfgoed (dus buiten de Grachtengordel, Waddenzee en Kinderdijk) geldt dat deze relatief vaak worden bezocht vanwege het bijzondere verhaal of de geschiedenis.

Degenen die Werelderfgoederen bezocht hebben, waarderen deze vooral sterk op de kenmerken uniek (94%), nodigt uit om te bezoeken (84%) en belangrijk voor Nederland (88%). De scores op de kenmerken iets geleerd (56%) en duidelijk dat het Werelderfgoed is (39%) zijn relatief het laagst.

Het merendeel van de bezoekers van Werelderfgoederen geeft aan het Werelderfgoed nogmaals te willen bezoeken en (in iets mindere mate) het Werelderfgoed aan te raden aan anderen. Een klein deel geeft aan vrijwilliger te willen worden of de Werelderfgoederen financieel te willen steunen.

Werelderfgoed in het onderwijs

De twee meest bekende Nederlandse Werelderfgoederen, de Waddenzee en de Amsterdamse Grachtengordel krijgen van docenten de meeste aandacht in hun lessen. Bijna drie op de tien docenten hebben weleens over deze twee gebieden in hun lessen verteld en bij één op de tien docenten zijn beide gebieden standaard onderdeel van hun lessen. Daarnaast heeft 6% weleens met school een bezoek gebracht aan de Waddenzee of aan de Grachtengordel. De educatieve aandacht voor de zeven andere Nederlandse Werelderfgoederen is beduidend minder.

Droogmakerij de Beemster (Beemster, Noord-Holland) vormt hierop een uitzondering. Hoewel de Beemster niet heel bekend is onder scholieren (4% kent de Beemster spontaan) geeft 17% van de docenten aan dit als onderdeel van het lespakket te behandelen. Andere Werelderfgoederen worden minder vaak op deze wijze in de les behandeld.

Bijna zes op de tien docenten geven aan dat ze het gebruik van standaardpakketten (heel) aantrekkelijk te vinden om het onderwerp Werelderfgoederen in hun lessen te behandelen.

1 Inleiding

Werelderfgoed is één van de prioriteiten in de nota ‘Kiezen voor karakter’, de Rijksvisie op erfgoed en ruimte. Deze nota is op 15 juni 2011 aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voert het rijksbeleid uit. Het programma Visie Erfgoed en Ruimte (VER) wordt tussen 2012 en 2016 uitgevoerd.

Nederland heeft begin 2014 negen door de UNESCO erkende Werelderfgoederen:

- Schokland en omgeving (Noordoostpolder, Flevoland)
- De Stelling van Amsterdam (Noord-Holland)
- Molencomplex Kinderdijk-Elshout (Nieuw-Lekkerland en Alblasserdam, Zuid-Holland)
- Het ir. D.F. Woudagemaal (Lemmer, Friesland)
- Willemstad Curaçao
- Droogmakerij de Beemster (Beemster, Noord-Holland)
- Het Rietveld Schröderhuis (Utrecht stad)
- De Waddenzee (provincies Groningen, Friesland en Noord-Holland)
- De Grachtengordel van Amsterdam (Amsterdam, Noord-Holland)

De Werelderfgoederen vertellen het verhaal van Nederland en de Nederlanders op het gebied van waterbeheer, burgersamenleving en (land)ontwerp. Het VER-programma heeft onder meer als doel om de bekendheid, het draagvlak en de waardering voor Werelderfgoed bij het brede publiek te vergroten.

In het kader van dit programma heeft Veldkamp een nulmeting onder het Nederlands publiek uitgevoerd om de stand van zaken bij de start van dit programma in kaart te brengen. Door op termijn een tweede meting uit te voeren kan inzicht worden verkregen in de effectiviteit van het programma. Deze resultaatmeting wordt naar verwachting in 2016 uitgevoerd.

De doelstellingen en bijbehorende onderzoeksvragen staan in het volgende overzicht schematisch weergegeven.

1 | Doelstelling van het onderzoek en bijbehorende onderzoeksvragen

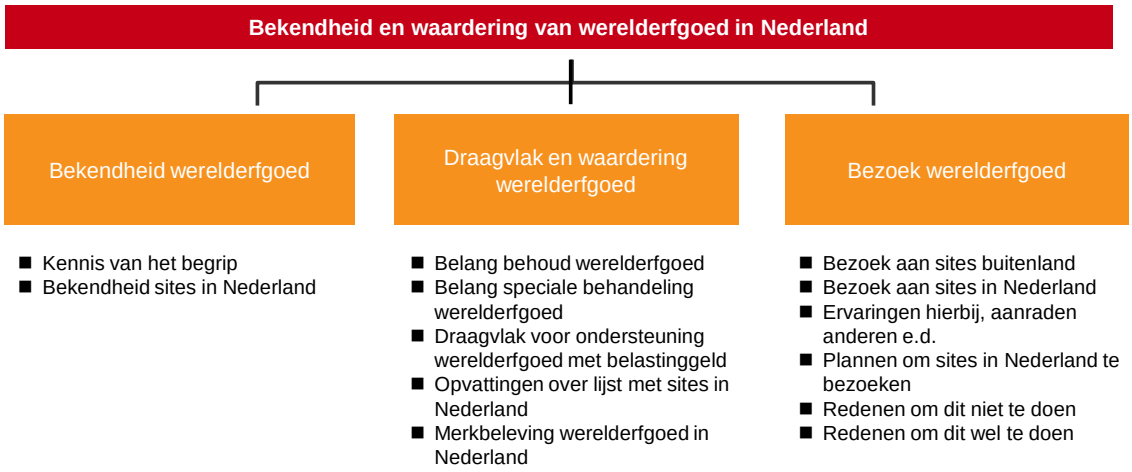

Om deze vragen te beantwoorden is een kwantitatieve enquête uitgevoerd. Hierbij zijn drie doelgroepen ondervraagd:

- Het Nederlands Publiek van 18 jaar en ouder (n=971)
- Scholieren van 14 tot en met 18 jaar (n=387)
- Docenten basis en voortgezet onderwijs[2] (n=116)

In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Het rapport is als volgt opgebouwd.

- In hoofdstuk 2 komt de bekendheid van het Werelderfgoed aan de orde
- In hoofdstuk 3 beschrijven we gebundeld het draagvlak, de waardering en het bezoek van Werelderfgoed
- In hoofdstuk 4 gaan we apart in op Werelderfgoed in het onderwijs.

Per hoofdstuk geven we inzicht in overeenkomsten en verschillen tussen de ondervraagde doelgroepen en naar andere relevante kenmerken van de ondervraagden. We hebben er daarbij voor gekozen om het Nederlands publiek van 18 jaar en ouder als uitgangspunt te nemen. In de uitsplitsingen naar leeftijd zijn daarbij als extra categorie de scholieren weergegeven. Deze groep telt echter niet mee in het totaal van 18 jaar en ouder.

[2] Wat betreft het voortgezet onderwijs zijn docenten Nederlands, Geschiedenis, Aardrijkskunde, Maatschappijleer en kunstvakken in het onderzoek betrokken

2 Onderzoeksverantwoording

Vragenlijst
De gegevens ten behoeve van dit onderzoek zijn verzameld door middel van een kwantitatieve enquête. De vragenlijst is in samenspraak met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed tot stand gekomen. Het betrof een zelfinvul vragenlijst die online is afgenomen. De afnameduur van de vragenlijst bedroeg gemiddeld 11 minuten.

Methode
Voor de gegevensverzameling is gebruik gemaakt van ons access panel TNS NIPObase. Dit is een database van huishoudens die zich bereid hebben verklaard aan onderzoek mee te werken. Deze personen nemen met enige regelmaat deel aan onderzoek via webinterviewing.

Panel
Het panel bestaat in totaal uit 200.000 personen. De werving voor het panel geschiedt grotendeels via traditionele onderzoeksinstrumenten. Bij de diverse mondelinge en telefonische omnibussen van Veldkamp en TNS NIPO wordt de bereidheid voor deelname aan het panel getoetst. Bij al deze onderzoeken is sprake van random sampling: iedere groep uit de samenleving heeft in principe een even grote kans om in de steekproef te komen. De huishoudens waarvan de panelleden deel uitmaken, zijn in het bezit van een computer met internetverbinding.

Steekproef en veldwerk
Het veldwerk is uitgevoerd vanaf 21 tot en met 29 maart 2014. Uitgegaan is van het ondervragen van de volgende drie doelgroepen:

- Nederlands publiek 18 jaar en ouder. Hiervoor is een steekproef getrokken van n=1.470 personen van 18 jaar en ouder. De steekproef is representatief samengesteld naar de kenmerken sekse, leeftijd, opleiding, sociale klasse, grootte huishouden, regio. Van deze groep hebben n=971 personen de vragenlijst ingevuld (respons 66%).
- Jongeren 14-18 jaar. Er is een steekproef getrokken van n=590 jongeren van 14 tot en met 18 jaar oud, representatief naar de kenmerken sekse, leeftijd, grootte huishouden en regio. N=387 jongeren vulden de vragenlijst in (respons 66%).
- Docenten basis en voortgezet onderwijs. De steekproef bestond voor de helft uit docenten basisonderwijs en voor de andere helft uit docenten en voortgezet onderwijs, totaal n=150. In het voortgezet onderwijs zijn docenten benaderd die de vakken Aardrijkskunde, Geschiedenis, Nederlands, Maatschappijleer en Kunstvakken onderwijzen. In totaal hebben n=116 docenten gerespondeerd (respons 77%).

De netto steekproef is per doelgroep vergeleken met landelijke cijfers op de kenmerken waarop de steekproef is getrokken en waar nodig herwogen. Het resultaat is dat we kunnen spreken van een representatieve steekproef op deze achtergrondkenmerken.

Wijze van rapporteren

In het rapport zijn de resultaten weergegeven in afgeronde percentages, waarbij percentages met de eerste decimaal ≥ 5 naar boven zijn afgerond en percentages met een decimaal < 5 naar beneden. Indien hierdoor bij optelling kolom- of rijtotalen groter of kleiner dan 100% ontstonden, dan zijn deze *niet* gecorrigeerd. Bij de figuren en tabellen zijn de letterlijke teksten van de voorgelegde vragen opgenomen, tenzij het gaat om uitsplitsingen naar verschillende groepen of samenvoeging van verschillende vragen.

3 Bekendheid

In dit hoofdstuk staat de bekendheid van de Nederlandse Werelderfgoederen centraal. In de eerste paragraaf gaan we in op de bekendheid van de term Werelderfgoed. In de tweede en derde paragraaf gaan we dieper in op de spontane en geholpen bekendheid van de Nederlandse Werelderfgoederen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf over de kennis die men - al dan niet - heeft over de nominatieprocedure van Werelderfgoederen.

3.1 Bekendheid van de term Werelderfgoed

Iets minder dan acht op de tien Nederlanders kennen de term Werelderfgoed. Onder mensen van 45 jaar en ouder is de term zeer goed bekend en liggen de bekenheidspercentages ruim boven de 80%. Onder mensen van 25 tot en met 44 jaar is de term redelijk goed bekend. Onder de groep 18- tot en met 24-jarigen is de term Werelderfgoed minder goed bekend: bijna vier op de tien jongeren hebben nog nooit van de term Werelderfgoed gehoord. Onder de groep scholieren (14- tot en met 17-jarigen) is de bekendheid nog kleiner: bijna zes op de tien scholieren hebben nog nooit van de term Werelderfgoed gehoord.

2 | Heeft u weleens gehoord van de term Werelderfgoed? (Basis: NL Publiek; n=971)

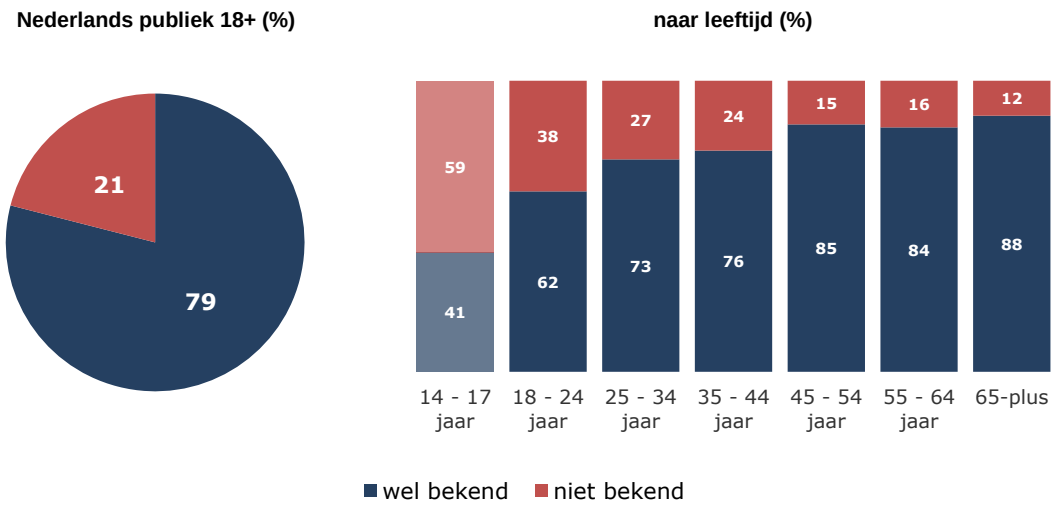

Wat verstaan Nederlanders onder de term Werelderfgoed? Volgens de helft van de Nederlanders bestaat Werelderfgoed uit gebouwen, monumenten, steden en plaatsen (52%). Bijna vier op de tien koppelen Werelderfgoed aan natuur, parken, landschappen en gebieden (37%). Ongeveer één op de vijf de term koppelt aan kunst en (kunst-)objecten (21%) of aan culturele zaken zoals tradities en gebruiken (17%). Er zijn hierbij nauwelijks verschillen tussen de leeftijdsgroepen. Alleen scholieren (14- tot en met 17-jarigen) denken minder vaak dan het Nederlands

publiek bij de term Werelderfgoederen aan kunstobjecten (15% versus 21% Nl Publiek) of culturele tradities (5% versus 17% NL Publiek).

*3 | **Open vraag**: wat is volgens u Werelderfgoed? (Basis: NL Publiek; n=971)*

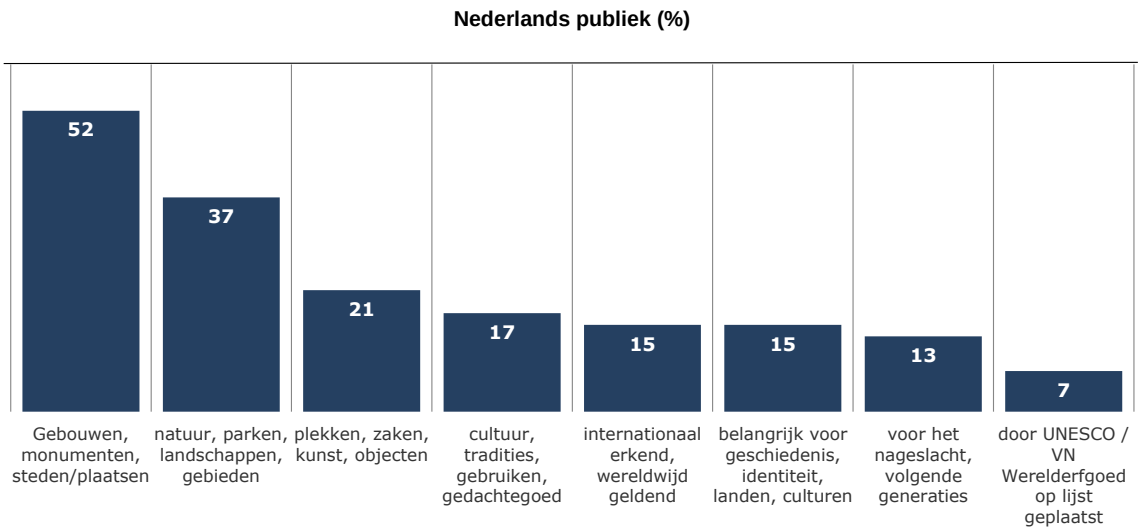

3.2 Spontane bekendheid Werelderfgoederen

De Waddenzee (15%), de Amsterdamse Grachtengordel (14%) en het molencomplex in Kinderdijk-Elshout (13%) zijn de drie Werelderfgoederen die het vaakst spontaan worden genoemd. Opvallend is dat bekende, internationale Werelderfgoederen zoals de Piramides (9%), de Chinese Muur (7%) en de Taj Mahal (5%) minder vaak worden genoemd. De *top of mind awareness* van deze Nederlandse Werelderfgoederen is dus groter dan van deze bekende, internationale Werelderfgoederen. Ruim vier op de tien Nederlanders weten geen enkel Werelderfgoed spontaan te noemen, dit aantal is onder alle leeftijdsgroepen ongeveer even groot. Scholieren noemen dezelfde plekken en monumenten als Nederlanders van 18 jaar en ouder, alleen in minder mate. Het percentage scholieren dat aangeeft helemaal geen Werelderfgoederen te kennen, is dan ook hoger dan onder het Nederlands publiek van 18 jaar en ouder (57% versus 42%).

*4 | **Open vraag**: Welke Werelderfgoedplekken kunt u noemen? (Basis: NL Publiek; n=971)*

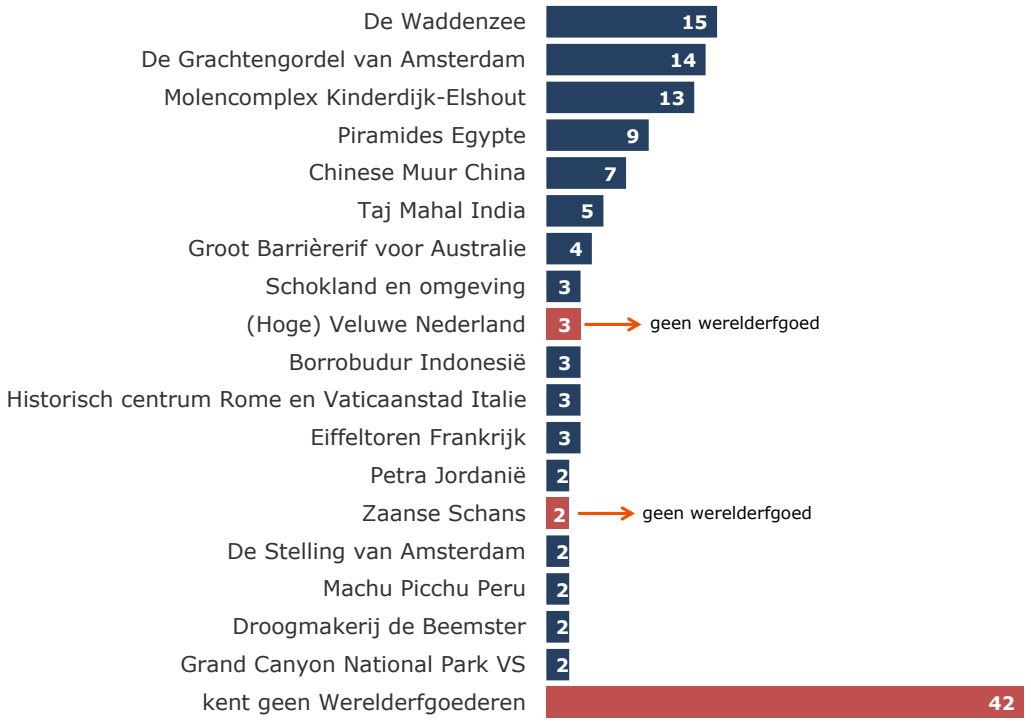

Hoewel vier op de tien Nederlanders geen Werelderfgoederen bij naam kunnen noemen, heeft Nederland ze volgens acht op de tien Nederlanders wel degelijk. Alleen jongeren van 18 tot en met 24 jaar en scholieren geven relatief vaak aan niet te weten of Nederland Werelderfgoederen heeft (respectievelijk 24% en 23%). Verder zijn er geen significante verschillen tussen de leeftijdsgroepen.

5 | Heeft het Koninkrijk der Nederlanden ook Werelderfgoederen? (Basis: NL Publiek; n=971)

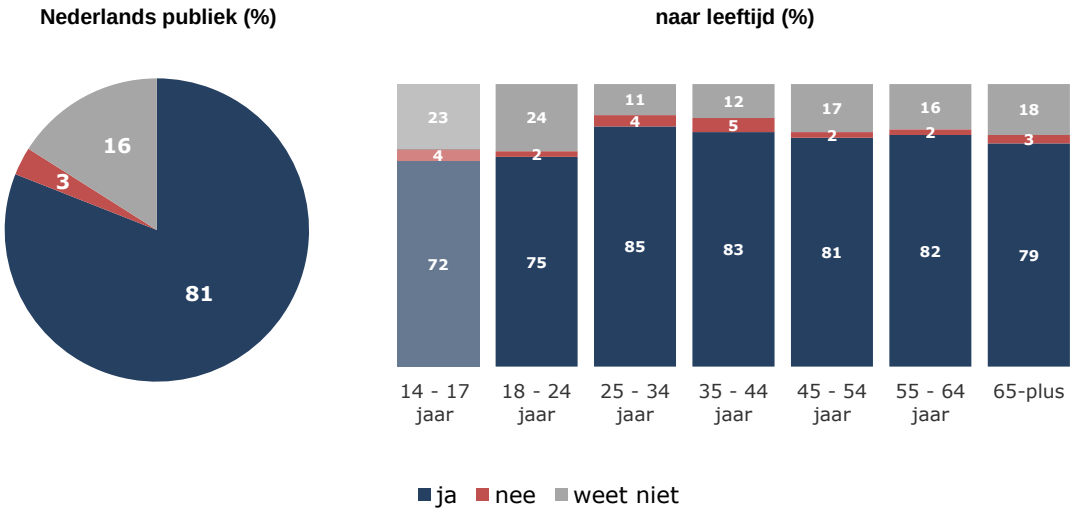

Welke Nederlandse Werelderfgoederen noemt men zoal? De Waddenzee (20%), de Amsterdamse Grachtengordel (19%) en het molencomplex in Kinderdijk-Elshout (18%) zijn de meest bekende Nederlandse Werelderfgoederen. De spontane bekendheid van de andere Nederlandse Werelderfgoederen (Willemstad in Curaçao, Schokland, de Stelling van Amsterdam, het

Rietveld-Schröderhuis, Droogmakerij de Beemster en het Ir. D.F. Woudagemaal) is minder groot. Bijna vier op de tien Nederlanders geven aan geen Werelderfgoederen te kennen. Onder scholieren is dat met bijna zes op de tien een stuk hoger, onder 25- tot en met 34-jarigen is dat de helft.

*6 | **Open vraag**: welke Wereldgoederen in het Koninkrijk der Nederlanden kunt u noemen? (Basis: NL Publiek; n=971)*

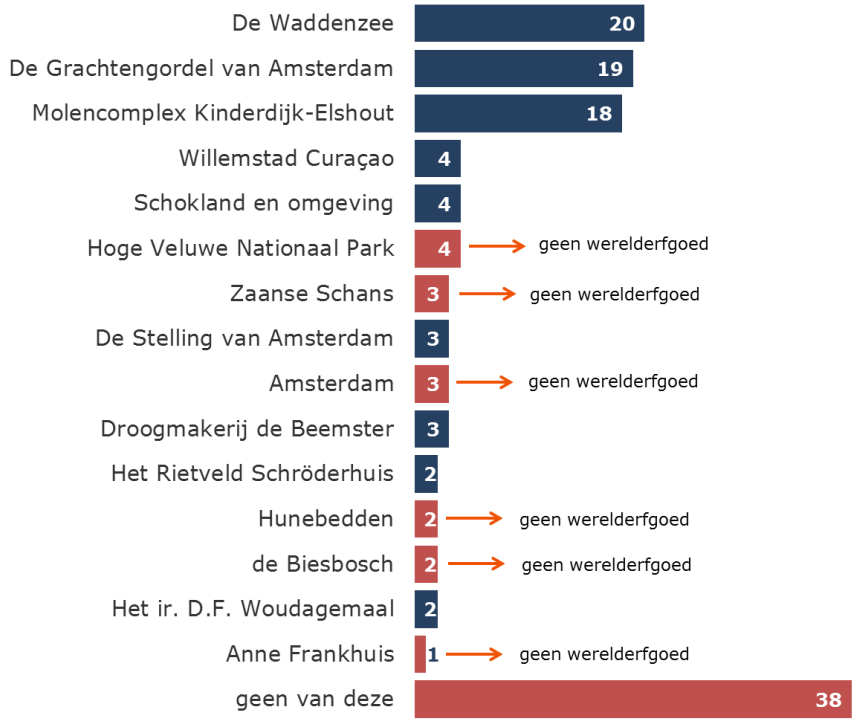

3.3 Geholpen bekendheid Werelderfgoederen

Hoe is de *geholpen* bekendheid van de Werelderfgoederen? Ook hier zijn de Waddenzee (89%), de Grachtengordel van Amsterdam (85%) en Molencomplex Kinderdijk-Elshout (68%) het meest bekend onder het Nederlands publiek. Willemstad Curaçao wordt ook vaak genoemd (66%). De geholpen bekendheid van de andere vijf Nederlandse Werelderfgoederen (het Rietveld Schröderhuis, Schokland en omgeving, het Ir. D.F. Woudagemaal, de Stelling van Amsterdam en Droogmakerij de Beemster) is minder groot.

7 | Van welke van de onderstaande plekken of gebieden heeft u weleens gehoord? (Basis: NL Publiek; n=971)

De geholpen bekendheid van de Waddenzee en de Grachtengordel van Amsterdam is onder alle leeftijdsgroepen (zeer) goed. De overige Werelderfgoederen (Molencomplex Kinderdijk-Elshout, Willemstad Curaçao, het Rietveld Schröderhuis, Schokland en omgeving, het ir. D.F. Woudagemaal, de Stelling van Amsterdam en Droogmakerij de Beemster) zijn bekender onder 65-plussers dan onder Nederlanders tot 34 jaar. Zo zijn de Waddenzee en de Grachtengordel nog redelijk bekend onder scholieren (respectievelijk 88% en 78%) maar is de bekendheid van de andere Nederlandse Werelderfgoederen veel lager dan onder het Nederlands publiek.

8 | Van welke van de onderstaande plekken of gebieden heeft u weleens gehoord?(uitgesplitst naar leeftijd)

	14-17 jaar %	18-24 jaar %	25-34 jaar %	35-44 jaar %	45-54 jaar %	55-64 jaar %	65-plus %
De Waddenzee	88	88	87	89	90	90	88
Grachtengordel Amsterdam	78	81	81	86	85	85	90
Molencomplex Kinderdijk-Elshout	36▼	43▼	52▼	65	70	82▲	84▲
Willemstad Curaçao	48▼	59	74▲	77▲	65	62	60
Het Rietveld Schröderhuis	16▼	25▼	28▼	43	41	39	48▲
Schokland en omgeving	11▼	26▼	21▼	32	37	39	59▲
Het ir. D.F. Woudagemaal	8▼	21▼	16▼	26	31	41	47▲
De Stelling van Amsterdam	14▼	18▼	17▼	25▼	39▲	38	43▲
Droogmakerij de Beemster	14▼	14▼	12▼	16▼	17▼	31▲	43▲

▲significant hoger dan het gemiddelde ▼significant lager dan het gemiddelde

Alle Nederlandse Werelderfgoederen zijn bekender in de provincie waar ze liggen dan onder het Nederlands publiek. Het verschil in landelijke en provinciale bekendheid is het grootst bij het Friese Woudagemaal: 31% van de Nederlanders kent het gemaal, terwijl de bekendheid onder de inwoners van Friesland 94% is.

9 | Van welke van de onderstaande plekken of gebieden heeft u weleens gehoord? (Basis: NL Publiek; bekendheid per provincie; n=971)[3]

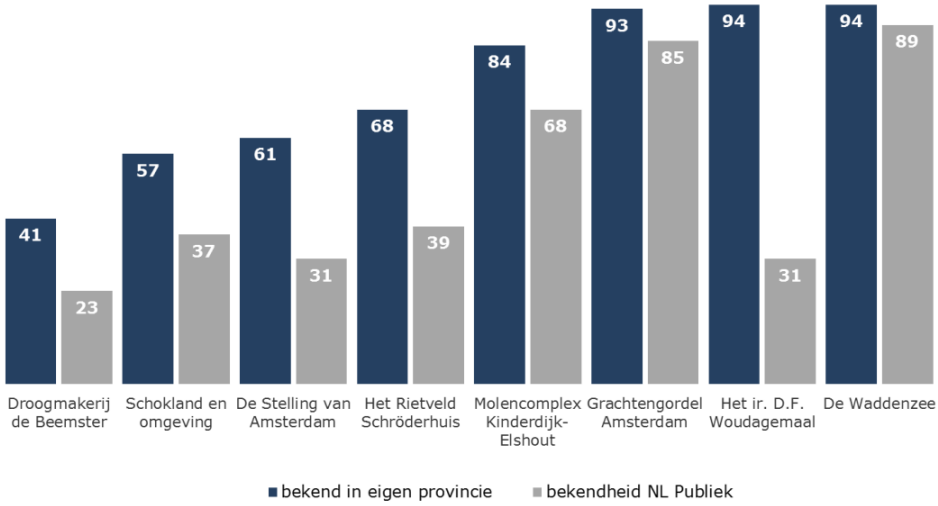

Via welke kanalen heeft het Nederlands publiek gehoord van de Nederlandse Werelderfgoederen? De Waddenzee en de Grachtengordel van Amsterdam zijn vooral bekend omdat men deze plekken ooit heeft gepasseerd of heeft bezocht. Willemstad op Curaçao en het Rietveld Schröderhuis zijn vooral bekend doordat mensen er in de media iets over vernemen. Schokland en omgeving, het ir. D.F. Woudagemaal, de Stelling van Amsterdam en Droogmakerij de Beemster zijn zowel bekend door het passeren en bezoeken van deze plek of omdat men iets van deze plekken in de media heeft vernomen.

10 | Hoe hebt u van de onderstaande plekken gehoord? (Basis: alleen als men de betreffende plek kent)

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 88%
- 18 – 24 jaar: 88%
- 25 – 34 jaar: 87%
- 35 – 44 jaar: 89%
- 45 – 54 jaar: 90%
- 55 – 64 jaar: 90%
- 65-plussers: 88%

De Waddenzee (n=862)

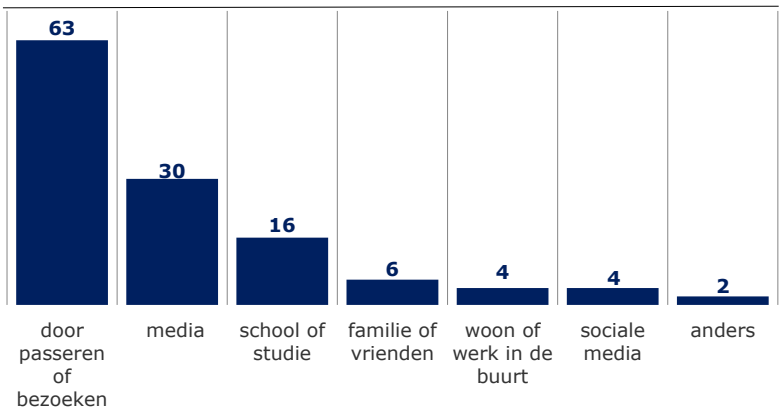

[3] De bekendheid van Willemstad is niet gemeten onder bewoners van de Curaçao.

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 78%
- 18 – 24 jaar: 81%
- 25 – 34 jaar: 81%
- 35 – 44 jaar: 86%
- 45 – 54 jaar: 85%
- 55 – 64 jaar: 85%
- 65-plussers: 90%

De Grachtengordel (n=827)

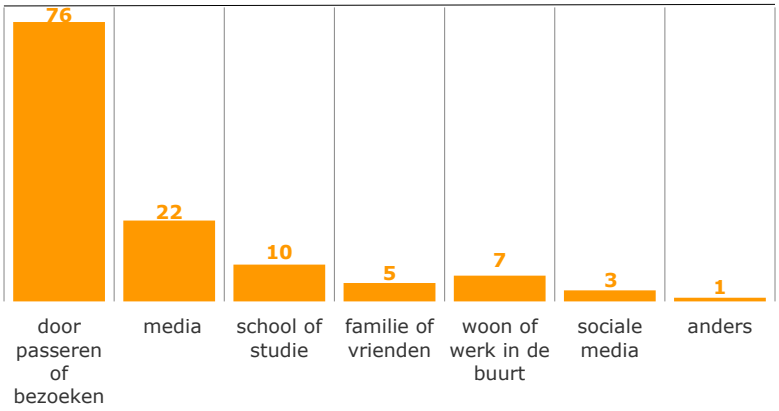

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 36%
- 18 – 24 jaar: 43%
- 25 – 34 jaar: 52%
- 35 – 44 jaar: 65%
- 45 – 54 jaar: 70%
- 55 – 64 jaar: 82%
- 65-plussers: 84%

Kinderdijk Elshout (n=662)

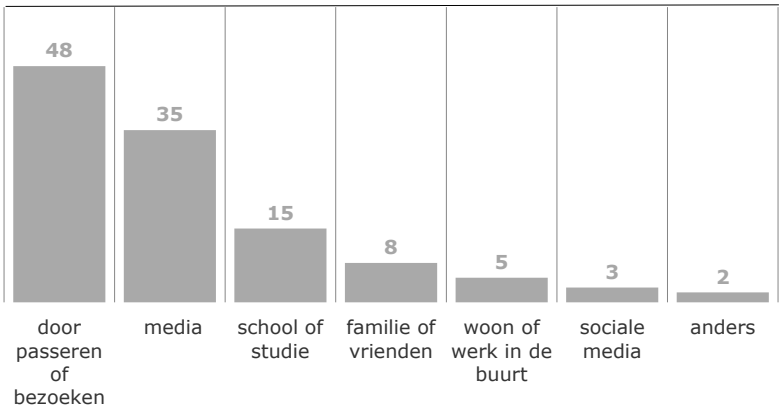

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 48%
- 18 – 24 jaar: 59%
- 25 – 34 jaar: 74%
- 35 – 44 jaar: 77%
- 45 – 54 jaar: 65%
- 55 – 64 jaar: 62%
- 65-plussers: 60 %

Willemstad Curaçao (n=645)

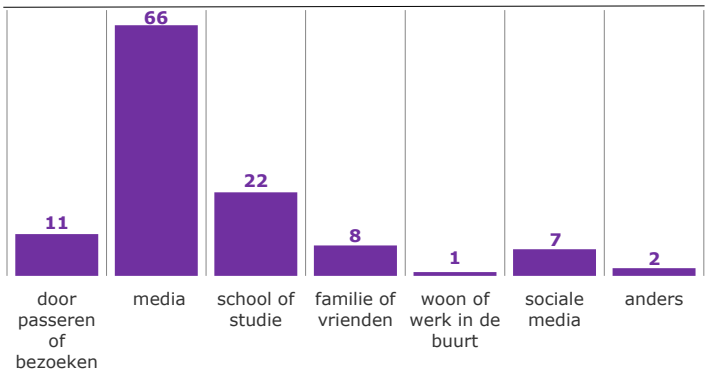

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 16%
- 18 – 24 jaar: 25%
- 25 – 34 jaar: 28%
- 35 – 44 jaar: 43%
- 45 – 54 jaar: 41%
- 55 – 64 jaar: 39%
- 65-plussers: 48%

Rietveld Schröderhuis (n=376)

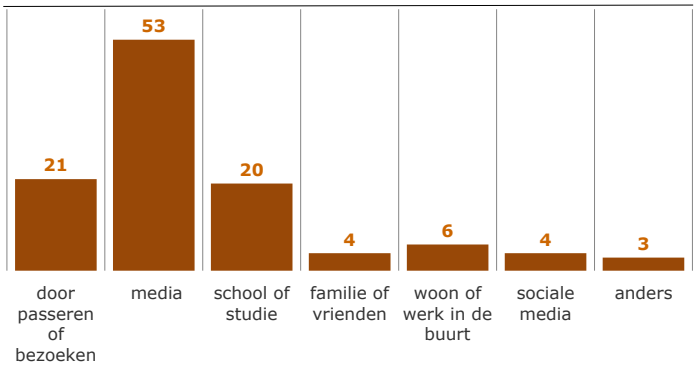

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 11%
- 18 – 24 jaar: 26%
- 25 – 34 jaar: 21%
- 35 – 44 jaar: 32%
- 45 – 54 jaar: 37%
- 55 – 64 jaar: 39%
- 65-plussers: 59%

Schokland Noordoostpolder (n=363)

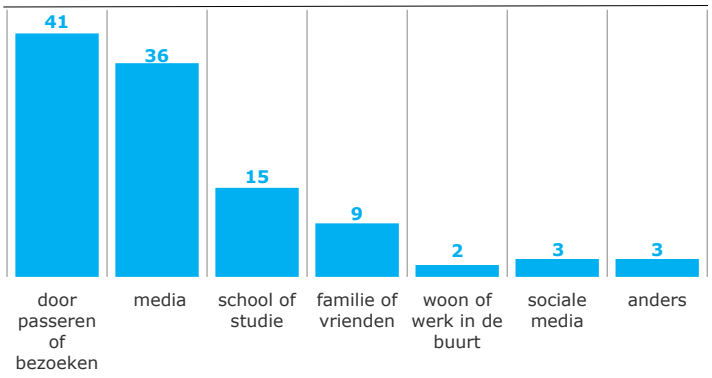

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 8%
- 18 – 24 jaar: 21%
- 25 – 34 jaar: 16%
- 35 – 44 jaar: 26%
- 45 – 54 jaar: 31%
- 55 – 64 jaar: 41%
- 65-plussers: 47%

Ir. D.F. Woudagemaal (n=305)

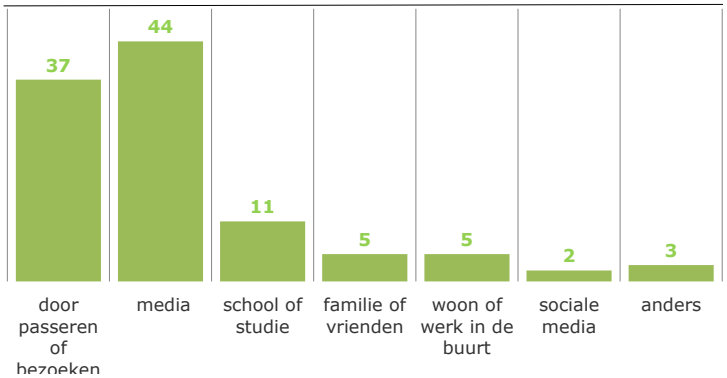

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 14%
- 18 – 24 jaar: 18%
- 25 – 34 jaar: 17%
- 35 – 44 jaar: 25%
- 45 – 54 jaar: 39%
- 55 – 64 jaar: 38%
- 65-plussers: 43%

De Stelling van Amsterdam (n=303)

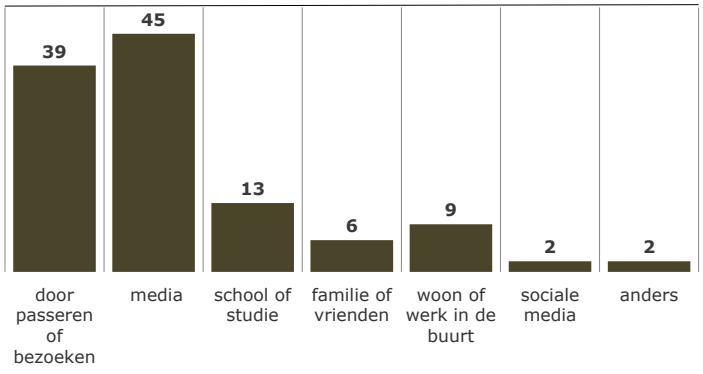

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 17 jaar: 14%
- 18 – 24 jaar: 14%
- 25 – 34 jaar: 12%
- 35 – 44 jaar: 16%
- 45 – 54 jaar: 17%
- 55 – 64 jaar: 31%
- 65-plussers: 43%

Droogmakerij De Beemster (n=225)

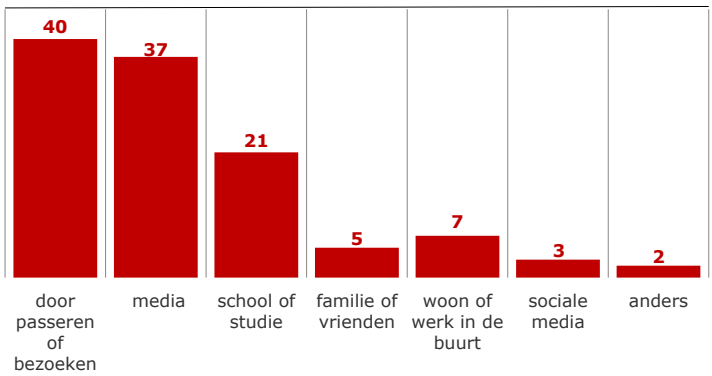

Er is geen duidelijk verband tussen leeftijd en de wijze waarop men de Werelderfgoederen kent. De verschillen tussen de leeftijdsgroepen zijn dan ook betrekkelijk klein. Mensen van 18 tot en met 24 jaar kennen Schokland en Droogmakerij de Beemster relatief vaak via hun school of studie (respectievelijk 47% en 62%). 65-plussers kennen het molencomplex aan Kinderdijk-Elshout relatief vaak doordat ze het zelf hebben bezocht (67%). Hoewel de bekendheid van de Werelderfgoederen onder scholieren gering is, kennen de scholieren de Werelderfgoederen relatief vaak via hun school. In hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de relatie tussen bekendheid van de Werelderfgoederen en de aandacht die op school aan Werelderfgoederen wordt besteed.

Van de Waddenzee (39%), Molencomplex Kinderdijk- Elshout (37%) en de Grachtengordel van Amsterdam (37%) weten circa vier op de tien Nederlanders dat dit Werelderfgoederen zijn. Van de andere zes Nederlandse Werelderfgoederen is dat minder vaak bekend. Volgens een derde van de Nederlanders is geen enkele van de negen voorgelegde plaatsen een Werelderfgoed. Onder scholieren is dit percentage hoger: volgens 61% van deze groep is geen van de negen Werelderfgoederen daadwerkelijk een Werelderfgoed.

11 | Van welke plekken of gebieden wist u dat dit Werelderfgoederen zijn? In de figuur is ook de bekendheid per plaats weergegeven (Basis: NL Publiek; n=971).

Veel Nederlanders (91%) weten niet dat de Van Nellefabriek in Rotterdam in 2014 mogelijk Werelderfgoed wordt. Onder inwoners van de provincie Zuid-Holland is dit overigens beter bekend dan in de rest van Nederland: 21% van de Zuid-Hollanders weet dat de Van Nellefabriek straks Werelderfgoed wordt. Vrijwel niemand is bekend met het Werelderfgoed Podium in Amsterdam. De 1% die het Werelderfgoed Podium wel kent, heeft geen onderscheidend profiel.

12 | Kennisvragen (Basis: iedereen die Werelderfgoederen kent; n=971; in %)

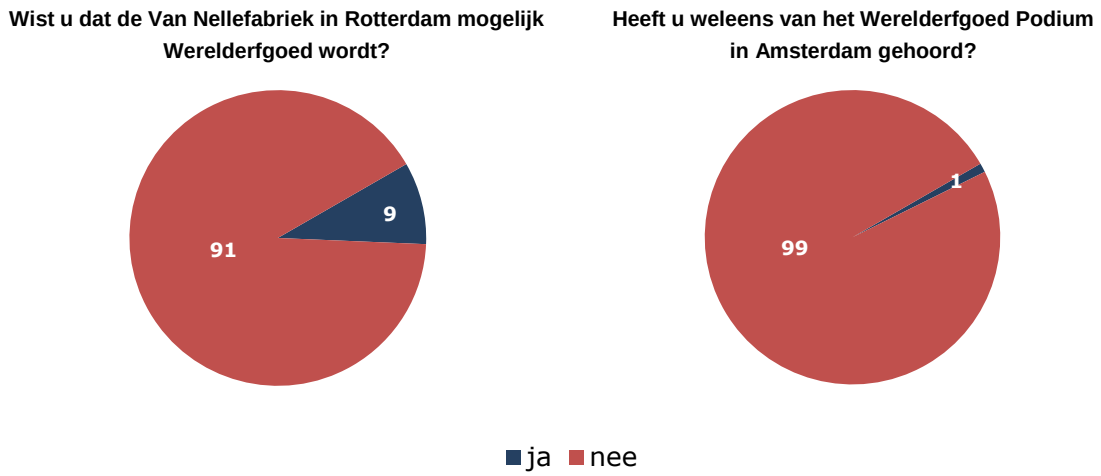

3.4 Kennis over de nominatie van Werelderfgoed

Hoe wordt een Nederlands gebied of plek Werelderfgoed? Vier op de tien Nederlanders denken dat de Nederlandse regering plekken nomineert voor de UNESCO Werelderfgoedlijst waarna de nominaties worden beoordeeld door experts en vervolgens door het Werelderfgoedcomité dat de definitieve beslissing neemt. Een derde van de Nederlanders is niet bekend met de wijze waarop plekken of gebieden Werelderfgoed kunnen worden.

13 | Hoe wordt een Nederlands gebied of plek Werelderfgoed, denkt u? (Basis: iedereen die Werelderfgoederen kent; n=971; in %)

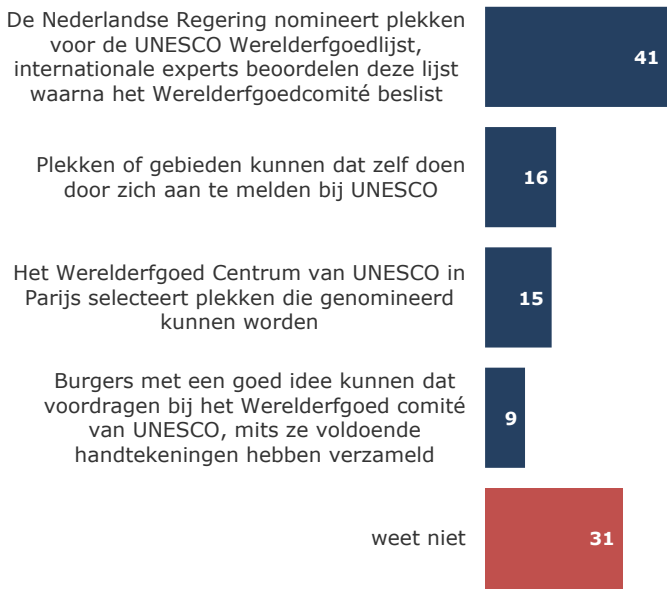

Scholieren geven vaker dan het Nederlands publiek aan dat ze niet weten hoe een plaats op de Werelderfgoedlijst terecht kan komen (40% versus 31%). Er zijn verder geen (significante) verschillen tussen de leeftijdsgroepen.

4 Draagvlak en waardering

In dit hoofdstuk gaan we in op het draagvlak en de waardering voor het Nederlandse Werelderfgoed. Allereerst beschrijven we in paragraaf 4.1 in welke mate Nederlanders het behoud van het Werelderfgoed ondersteunen. Daarna gaan we in paragraaf 4.2 in op de waardering van Werelderfgoederen en op diverse aspecten. Tot slot beschrijven we in paragraaf 4.3 de mate waarin de Werelderfgoederen worden bezocht, om welke redenen en bij welke groepen potentieel bestaat om de erfgoederen in de toekomst te gaan bezoeken.

4.1 Draagvlak

In welke mate wordt het behoud van de Werelderfgoederen in Nederland ondersteund? Dit is in kaart gebracht door middel van drie stellingen:

- Ik vind het belangrijk dat de Werelderfgoederen in Nederland behouden blijven
- Ik vind het terecht dat de Werelderfgoederen een speciale behandeling krijgen ten opzichte van andere plekken en monumenten in Nederland
- Ik vind het terecht dat de Nederlandse Werelderfgoederen deels worden ondersteund met belastinggeld.

14 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen (Nederlands publiek 18+, n=971, in %)

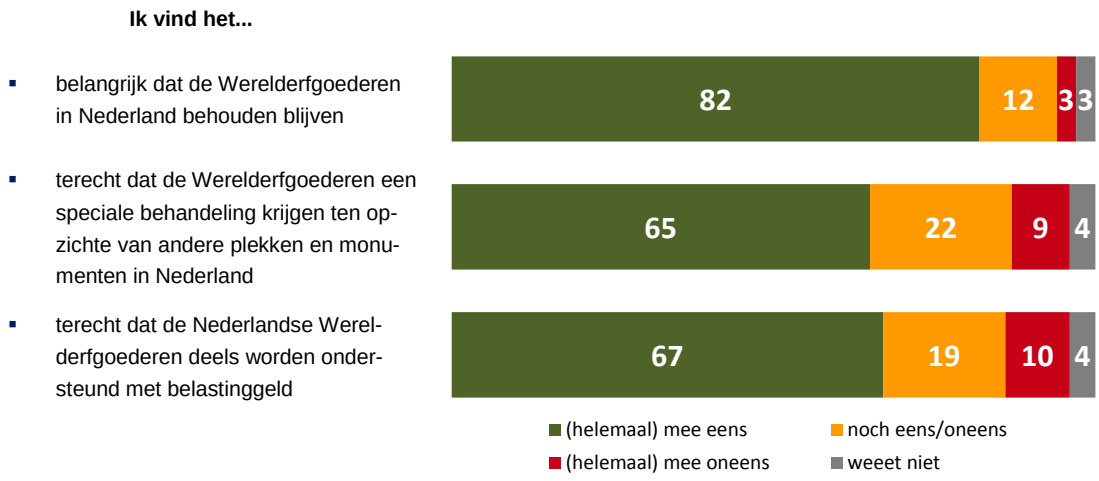

Voor het behoud van Werelderfgoederen in Nederland bestaat een groot draagvlak: van het Nederlands publiek is 82% het er helemaal of een beetje mee eens dat de Werelderfgoederen behouden moeten blijven. Daarnaast vindt circa twee derde het terecht dat Werelderfgoederen in Nederland behouden moeten blijven en dat de Werelderfgoederen deels met belastinggeld worden ondersteund.

15 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar leeftijd (Nederlands publiek en jongeren, n=1.358, in %)

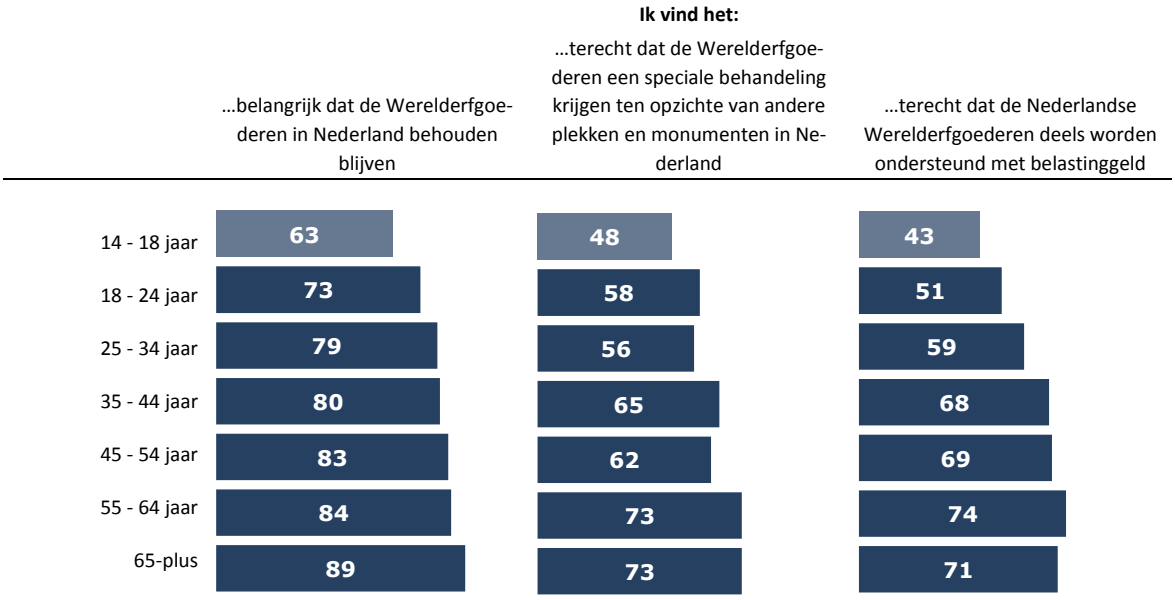

Het draagvlak voor de Werelderfgoederen neemt duidelijk toe met de leeftijd. Voor het behoud bestaat bij alle leeftijdsgroepen een meerderheid. Bij jongeren tot 25 jaar is het draagvlak voor de speciale behandeling en het ondersteunen met belastinggeld echter beperkt.

Er zijn ook duidelijke verschillen afhankelijk van het opleidingsniveau. Hoewel er voor alle aspecten een meerderheidsdraagvlak is bij alle opleidingsniveaus, neemt het draagvlak duidelijk toe naarmate men hoger is opgeleid.

16 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar opleidingsniveau(Nederlands publiek 18+, n=971, in %)

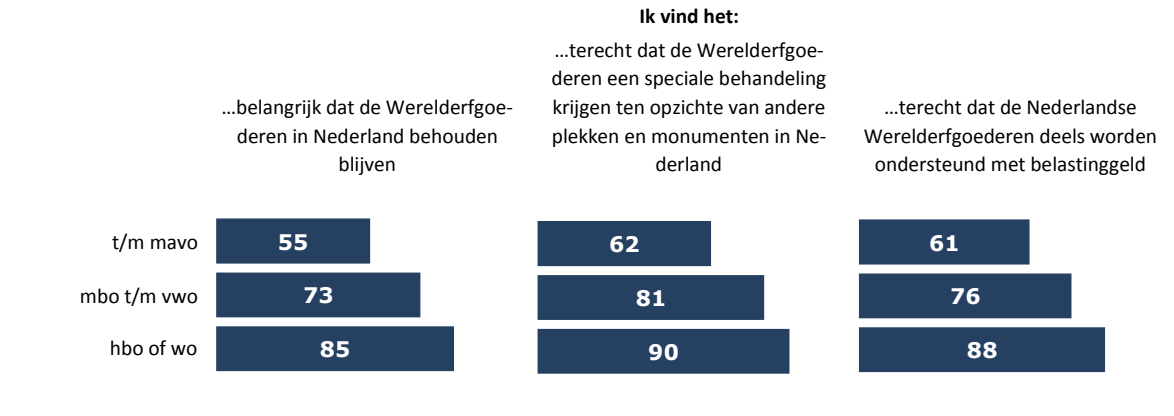

Tot slot kijken we naar de relatie met interesses van het Nederlands publiek. Veel Nederlanders zijn liefhebber van natuur (64%) en van het Nederlands landschap (51%). We zien dat mensen met deze interesses het ook bovengemiddeld belangrijk vinden dat de Werelderfgoederen behouden blijven. Dit geldt ook voor liefhebbers van de geschiedenis van Nederland, architectuur, kunst en industriële geschiedenis. Onder deze liefhebbers zijn de ambassadeurs van het Nederlands Werelderfgoed te vinden. Interesse in winkelen, markten, kermissen, braderieën, concerten of sportwedstrijden hangt niet samen met een groter draagvlak voor het behoud van Werelderfgoed.

17 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar interesses(Nederlands publiek 18+, n=971, in %)

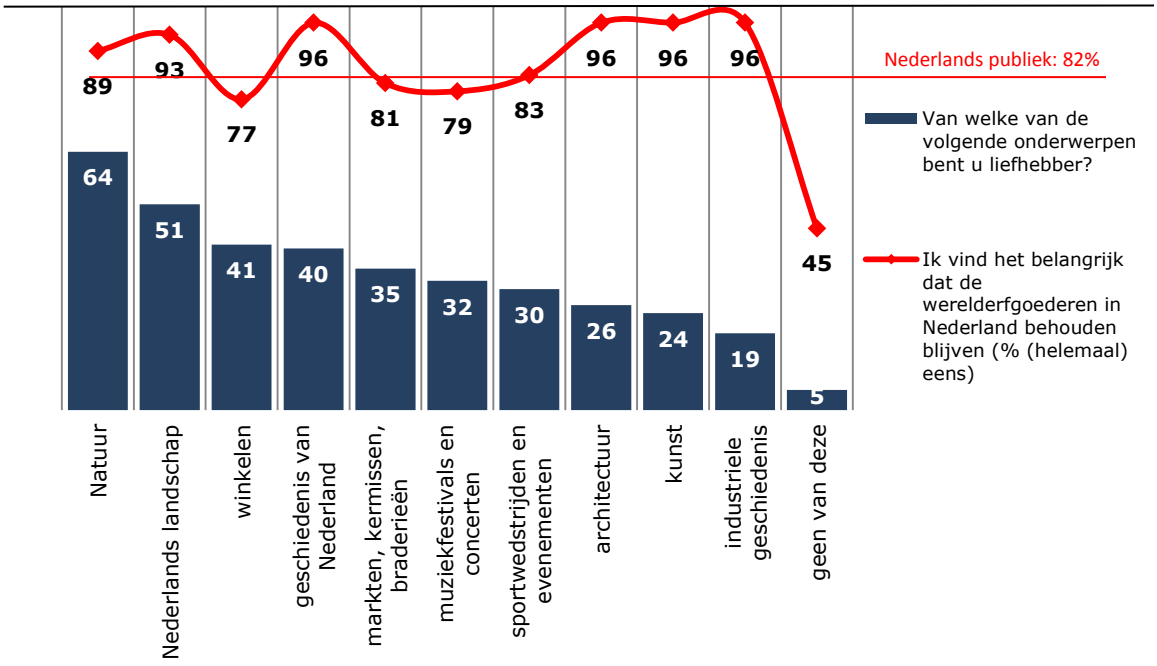

4.2 Waardering

Hoe wordt het Werelderfgoed in Nederland gewaardeerd? Dit is in kaart gebracht door tegenstellingen voor te leggen. Per tegenstelling werd gevraagd op een schaal met zeven punten een positie in te nemen.

18 | Beeld van het Nederlandse Werelderfgoed, Nederlands publiek 18+, n=971, in %)

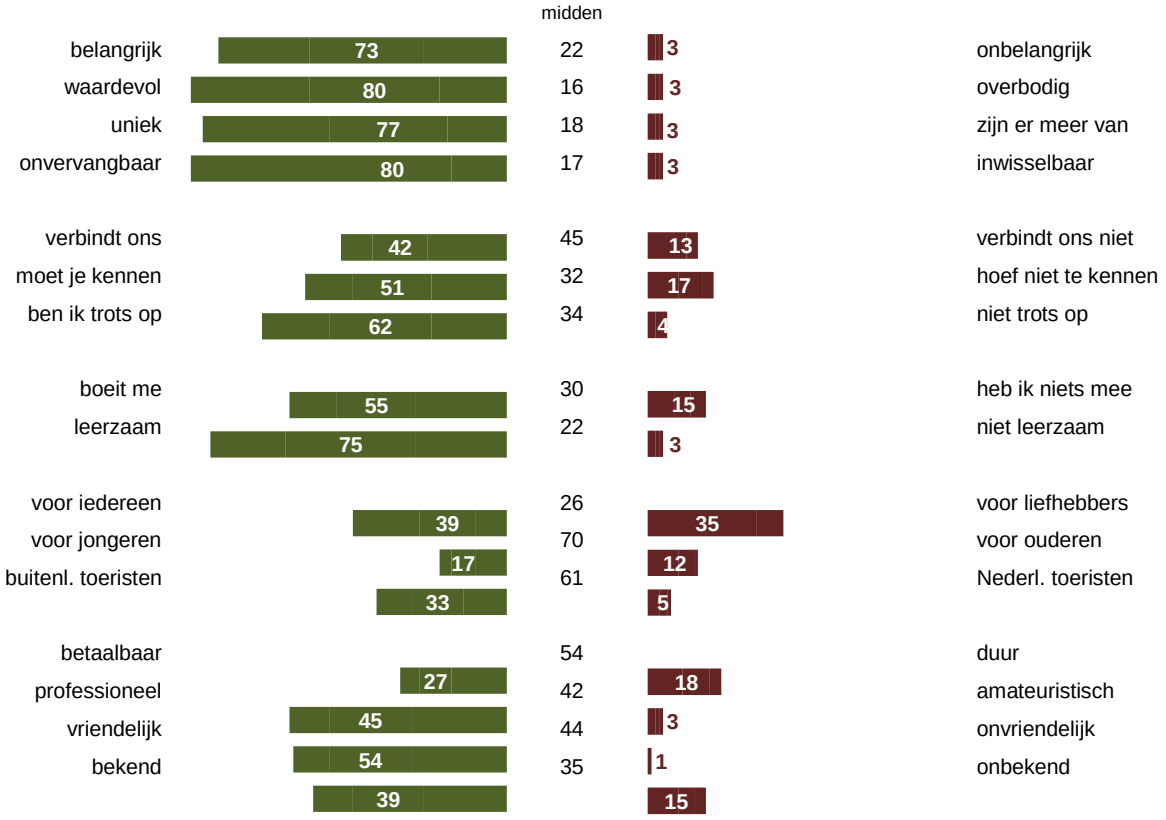

We zien dat het Nederlands publiek het Nederlands Werelderfgoed in sterke mate verbindt met kenmerken die aan de waarde en aan het unieke van Werelderfgoederen refereren. 73% kiest een positie waarin belangrijk sterker van toepassing is dan onbelangrijk. Dit geldt ook voor de kenmerken waardevol (80%), uniek (77%) en onvervangbaar (80%). Aan het begin van de vragenlijst is UNESCO Werelderfgoed overigens aan de respondenten uitgelegd, waarbij de termen “bijzonder”, “onvervangbaar” en “uniek” zijn gebruikt. Deze uitkomst is in dat perspectief niet verrassend. We kunnen wel vaststellen dat het Nederlands publiek deze typering onderschrijft.

Het Werelderfgoed wordt niet geassocieerd met specifieke groepen: bij de tegenstelling voor jongeren – voor ouderen kiest 70 procent de middenpositie. Hetzelfde patroon zien we bij Nederlandse of buitenlandse toeristen (61 procent middenpositie). Er is verdeeldheid over de vraag of het erfgoed iets voor iedereen is, of voor liefhebbers.

Het Nederlands Werelderfgoed wordt in meerderheid boeiend (55%) en leerzaam (75%) gevonden. De kenmerken die refereren aan de Nederlandse identiteit scoren rond de 50%: Een meerderheid is trots op het Nederlandse Werelderfgoed (62%), ongeveer de helft vindt dat je het zou moeten kennen (51%), maar minder dan de helft vindt dat het Nederlands Werelderfgoed ons verbindt (42%).

Tot slot associeert een krappe meerderheid het Nederlands Werelderfgoed met professionaliteit (55%) en vriendelijkheid (54%), circa de helft vindt het erfgoed bekend (49%) en de rest heeft een niet erg duidelijk beeld van de bekendheid.

Wat is de waardering van de verschillende leeftijdsgroepen ten opzichte van het Nederlands publiek? In onderstaand overzicht staan per leeftijdsgroep de verschilscores weergegeven. Deze zijn berekend ten opzichte van de (opgetelde) scores voor de linker statements uit figuur 17.

19 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar leeftijd (Nederlands publiek en jongeren, n=1.358, in %)

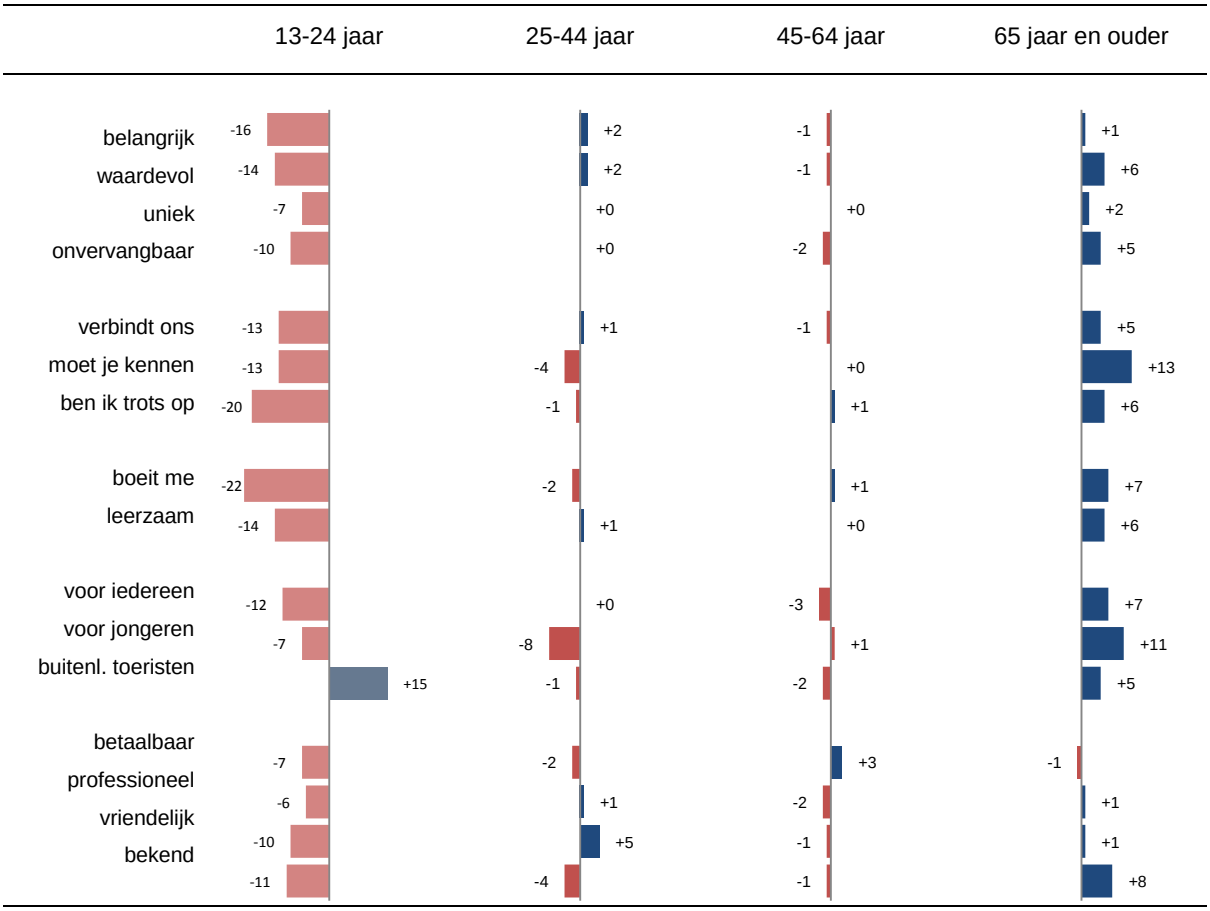

***Leesvoorbeeld**: Bij het Nederlands publiek is de score op belangrijk 73%, Bij de 13-24 jarigen is dit 57%, dus 16 procentpunten lager.*

In figuur 14 zagen we al dat het draagvlak voor het Nederlands Werelderfgoed relatief laag is bij jongeren en toeneemt met de leeftijd. We zien hier een overeenkomstig beeld: over de gehele linie is de waardering voor Nederlands erfgoed onder jongeren lager. We zien vooral grote verschillen bij de kenmerken boeiend, ben ik trots op en belangrijk. 65-plussers vinden daarentegen vaker dat je Werelderfgoed moet kennen en vinden Werelderfgoed relatief vaak juist iets voor jongeren.

20 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar opleiding (Nederlands publiek 18+, in %)

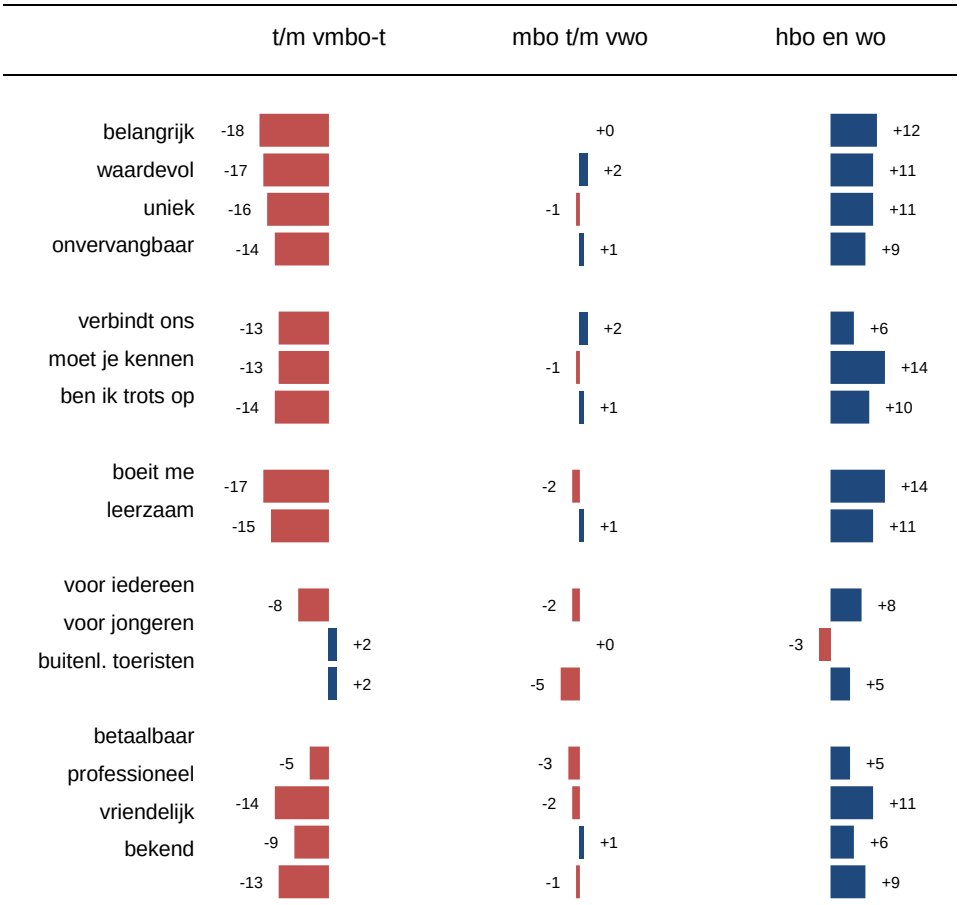

***Leesvoorbeeld**: Bij het Nederlands publiek is de score op belangrijk 73%, bij de Nederlanders met een mavo-opleiding of lager is dit 55%, dus 16 procentpunten lager.*

Net als bij draagvlak zien we ook bij waardering hogere scores bij hoger opgeleiden. Zij vinden Werelderfgoed daarbij vaker boeiend en vinden ook vaker dat je dit zou moeten kennen. Lager opgeleiden vinden het Nederlandse Werelderfgoed vooral minder vaak belangrijk, waardevol en boeiend.

4.3 (Potentieel) bezoek

Hoeveel Werelderfgoederen heeft het Nederlands publiek bezocht en wie zijn deze Nederlanders die wel eens een Werelderfgoed bezoeken? Twee op de drie Nederlanders geven aan nooit een Werelderfgoed te hebben bezocht. Een derde geeft aan minimaal één Werelderfgoed te hebben bezocht. Op de vraag welke Werelderfgoederen men het kortst geleden heeft bezocht, noemt 35% de Grachtengordel en 26% de Waddenzee. Van de Grachtengordelbezoekers geeft 84% aan dit Werelderfgoed het afgelopen jaar te hebben bezocht. Van de bezoekers van de Waddenzee geeft 65% aan dit het afgelopen jaar te hebben gedaan.[4]

[4] Van de overige Werelderfgoederen is de respons op de doorvraag hoe lang geleden men het Werelderfgoed heeft bezocht te laag om er een betrouwbare uitspraak over te kunnen doen.

21 | Aantal Werelderfgoederen bezocht en welke heeft u voor het laatst bezocht? (Nederlands publiek, n=971)

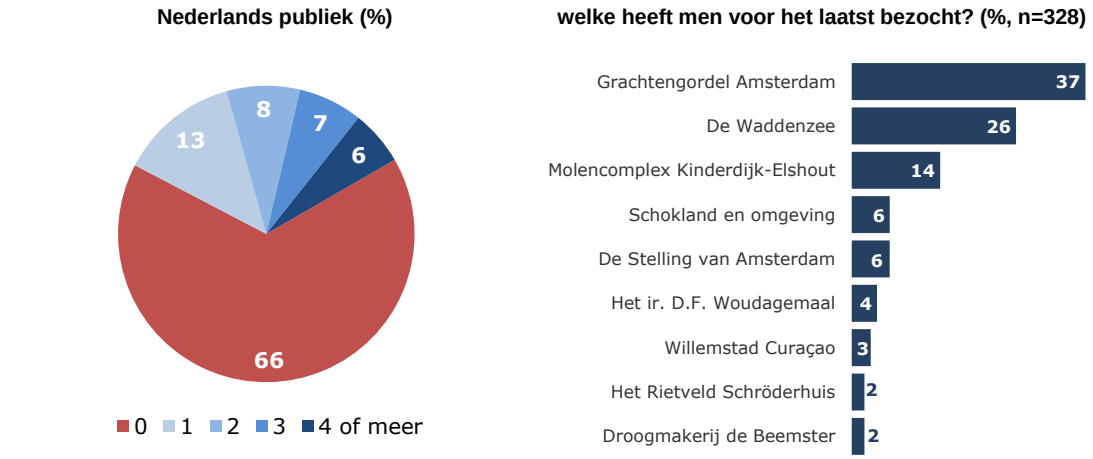

Degenen die weleens Werelderfgoederen hebben bezocht zijn ouder (50% is 55-plus) dan degenen die dit nog nooit hebben gedaan (30% 55-plus). Werelderfgoed bezoekers zijn dikwijls middelbaar- en hoog opgeleid (83%) en wonen relatief vaker in de grote steden of de rest van west Nederland (53%). Zeven op de tien bezoekers maken deel uit van een één- of tweepersoonshuishouden.

22 | Bezoek Werelderfgoederen (Nederlands publiek, n=971)

	niet bezocht	wel bezocht		niet bezocht	wel bezocht
sekse			grootte huishouden		
▪ man	49	55	▪ 1 persoon	▼19	▲25
▪ vrouw	51	45	▪ 2 personen	▼33	▲44
leeftijd			▪ 3 personen	16	15
▪ 18 - 24 jaar	12	8	▪ 4 personen	▲22	▼10
▪ 25 - 34 jaar	▲18	▼11	▪ 5 of meer personen	10	6
▪ 35 - 44 jaar	18	17	regio		
▪ 45 - 54 jaar	21	16	▪ grote steden	▼14	▲20
▪ 55 - 64 jaar	▼14	▲22	▪ Rest west	27	33
▪ 65-plus	▼16	▲28	▪ noord	11	10
opleidingsniveau			▪ oost	22	19
▪ t/m mavo	▲30	▼17	▪ zuid	▲27	▼19
▪ mbo t/m vwo	43	37			
▪ hbo of wo	▼27	▲46			

▲significant hoger dan het gemiddelde ▼significant lager dan het gemiddelde

In figuur 16 zagen we dat er een relatie is tussen interesses en draagvlak voor het Nederlands Werelderfgoed. Is er ook een relatie tussen bezoek van Werelderfgoederen en meer algemeen bezoek van plekken? In onderstaande figuur is dit weergegeven.

23 | Bezoek Werelderfgoederen versus bezoek andere plekken in Nederland (Nederlands publiek, n=971)

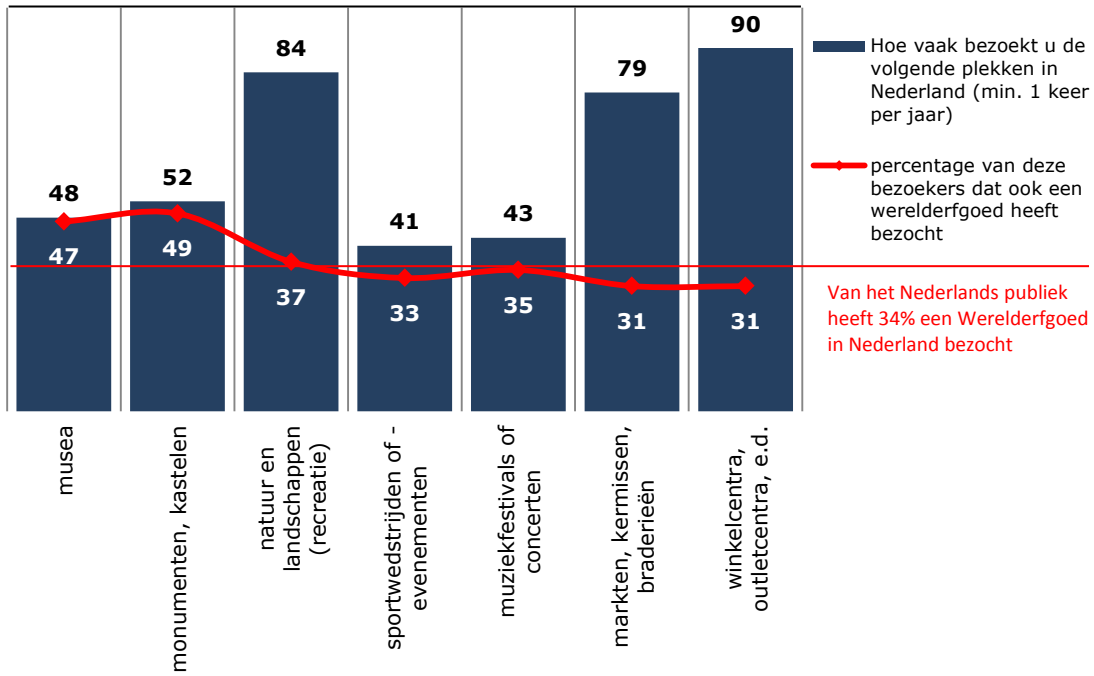

Leesvoorbeeld: *Te zien is dat van het Nederlands publiek 47% minimaal een keer per jaar naar het museum gaat. Mensen die dit doen hebben ook bovengemiddeld vaak een Werelderfgoed bezocht: 48 procent heeft minimaal één Werelderfgoed bezocht, tegen 34% van het totale Nederlandse publiek.*

Uit deze figuur blijkt dat er een positieve relatie is tussen het bezoeken van monumenten, musea en kastelen en het bezoek van Werelderfgoederen: wie regelmatig een museum, monument of kasteel bezoekt, bezoekt ook vaker een Werelderfgoed. Bij de andere plekken zien we deze relatie niet: mensen die deze plekken bezoeken hebben niet vaker dan gemiddeld een Werelderfgoed bezocht.

Bezoekers van musea, monumenten en kastelen vormen dus een interessante potentiële doelgroep voor de Werelderfgoedsites. We kunnen iets meer over deze groep te weten komen door een onderscheid te maken tussen mensen die regelmatig musea en monumenten bezoeken en ook al een Werelderfgoedsite hebben bezocht, en mensen die dit nog niet hebben gedaan. Ter vergelijking geven we ook de samenstelling van de groepen weer die niet regelmatig musea, monumenten of kastelen bezoeken.

24 | Bezoek Werelderfgoederen (Nederlands publiek, n=971)

	regelmatig bezoek musea, monumenten, kastelen		zelden bezoek musea, monumenten, kastelen	
	Werelderfgoed bezocht	geen Werelderf-goed bezocht	Werelderfgoed bezocht	geen Werelderf-goed bezocht
sekse				
▪ man	55	48	54	49
▪ vrouw	45	52	46	51
leeftijd				
▪ 18 - 24 jaar	▼6	8	11	▲15
▪ 25 - 34 jaar	▼8	14	17	▲20
▪ 35 - 44 jaar	18	▲24	15	16
▪ 45 - 54 jaar	15	22	16	21
▪ 55 - 64 jaar	▲22	15	20	13
▪ 65-plus	▲31	17	22	16
opleidingsniveau				
▪ t/m vmbo-t	▼12	▼15	26	▲36
▪ mbo t/m vwo	36	45	39	42
▪ hbo of wo	▲52	▲40	35	21
grootte huishouden				
▪ 1 persoon	▲27	20	22	18
▪ 2 personen	45	33	41	33
▪ 3 personen	13	13	19	18
▪ 4 personen	11	▲22	8	▲22
▪ 5 of meer personen	4	12	10	9
regio				
▪ grote steden	▲23	15	12	13
▪ rest west	31	33	▲37	▼25
▪ noord	8	11	14	10
▪ oost	18	22	20	22
▪ zuid	20	9	▼16	▲30

▲significant hoger dan het gemiddelde ▼significant lager dan het gemiddelde

We zien dat personen die regelmatig musea, monumenten of kastelen bezoeken maar nog geen Werelderfgoederen hebben bezocht vaker van middelbare leeftijd zijn, hoog opgeleid en in grotere huishoudens wonen (gezinnen). Een duidelijk andere groep dus dan de relatief oudere groep die wel Werelderfgoederen heeft bezocht.

4.4 Bezoek specifieke Werelderfgoederen

In hoofdstuk 3 zagen we al dat de Waddenzee en de Grachtengordel van Amsterdam de meest bekende Nederlandse Werelderfgoederen zijn. Als we kijken naar het bezoek, zien we een overeenkomstig beeld. Van het Nederlands publiek heeft 20 procent weleens de Grachtengordel bezocht en daarbij aandacht voor dit Werelderfgoed gehad. Bij de Waddenzee is dit percentage 18 procent en bij Kinderdijk-Elshout 14 procent. Bij de overige erfgoederen schommelt het bezoekpercentage tussen de drie en zes procent.

25 | Hoe hebt u van de onderstaande plekken gehoord? (Basis: alleen als men de betreffende plek kent)

Bezoek met aandacht per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 9%
- 18 – 24 jaar: 12%
- 25 – 34 jaar: 11%
- 35 – 44 jaar: 15%
- 45 – 54 jaar: 14%
- 55 – 64 jaar: 26%
- 65-plussers: 25%

De Waddenzee

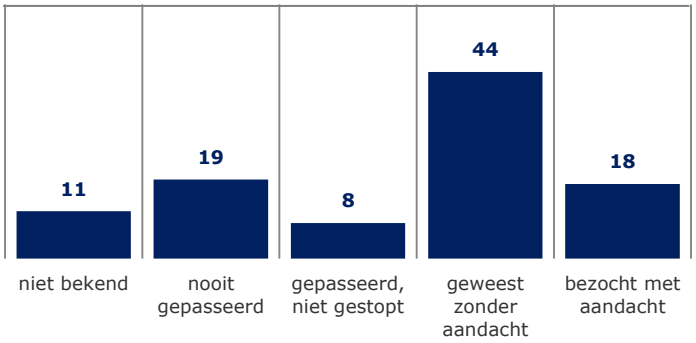

Bezoek met aandacht per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar:10 %
- 18 – 24 jaar: 15%
- 25 – 34 jaar: 9%
- 35 – 44 jaar: 15%
- 45 – 54 jaar: 19%
- 55 – 64 jaar: 27%
- 65-plussers: 31%

De Grachtengordel

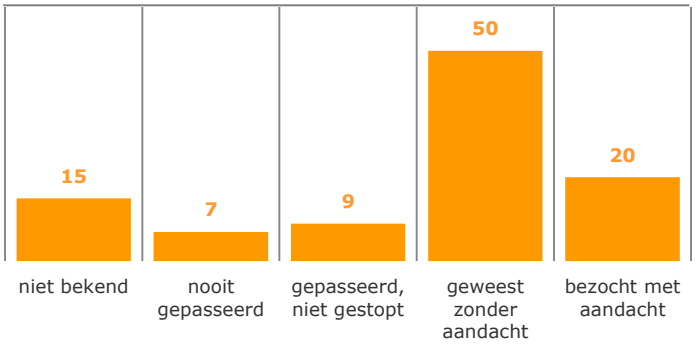

Bezoek met aandacht per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 4%
- 18 – 24 jaar: 5%
- 25 – 34 jaar: 4%
- 35 – 44 jaar: 14%
- 45 – 54 jaar: 12%
- 55 – 64 jaar: 19%
- 65-plussers: 26%

Kinderdijk Elshout

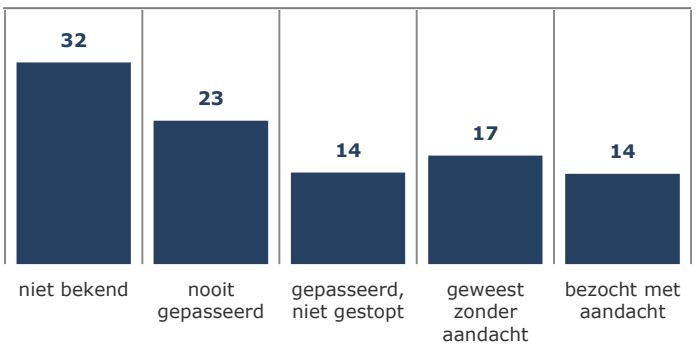

Bezoek met aandacht per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 1%
- 18 – 24 jaar: 7%
- 25 – 34 jaar: 3%
- 35 – 44 jaar: 0%
- 45 – 54 jaar: 3%
- 55 – 64 jaar: 4%
- 65-plussers: 3%

Willemstad Curaçao

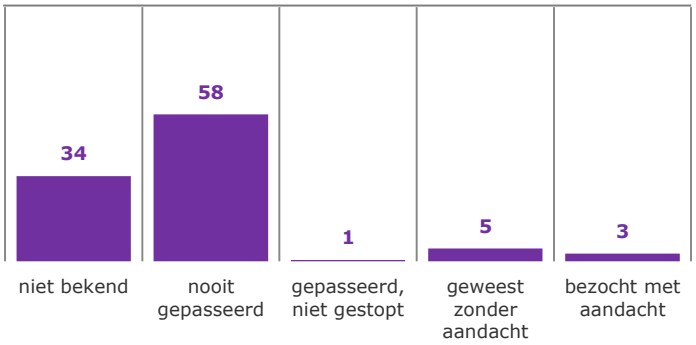

Bezoek met aandacht per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 1%
- 18 – 24 jaar: 7%
- 25 – 34 jaar: 4%
- 35 – 44 jaar: 1%
- 45 – 54 jaar: 1%
- 55 – 64 jaar: 5%
- 65-plussers: 6%

Rietveld Schröderhuis

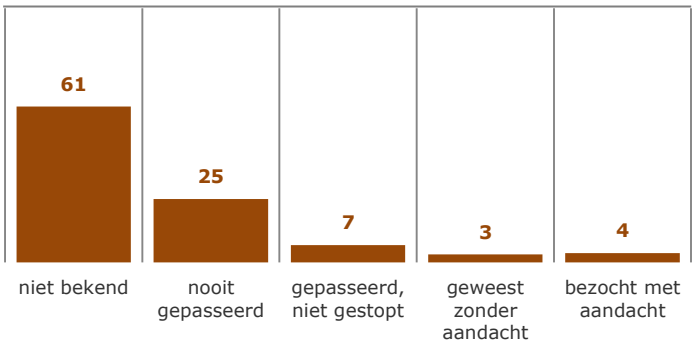

Bezoek met aandacht per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 2%
- 18 – 24 jaar: 3%
- 25 – 34 jaar: 1%
- 35 – 44 jaar: 5%
- 45 – 54 jaar: 5%
- 55 – 64 jaar: 9%
- 65-plussers: 12%

Schokland Noordoostpolder

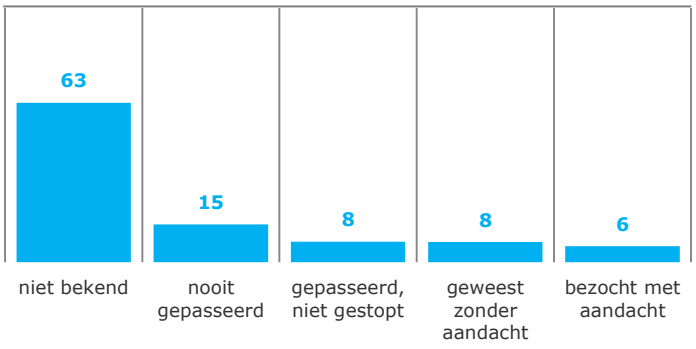

Bezoek met aandacht per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 1%
- 18 – 24 jaar: 4%
- 25 – 34 jaar: 1%
- 35 – 44 jaar: 3%
- 45 – 54 jaar: 3%
- 55 – 64 jaar: 8%
- 65-plussers: 7%

Ir. D.F. Woudagemaal

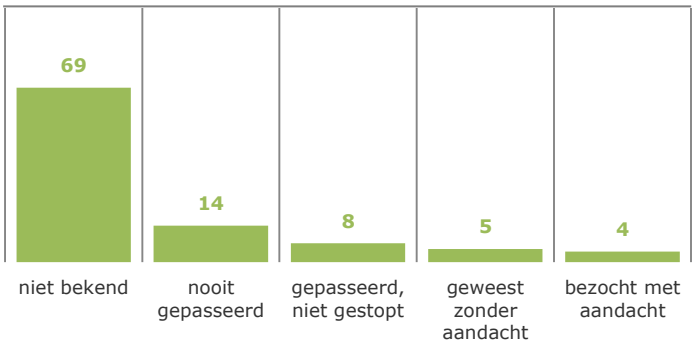

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 2%
- 18 – 24 jaar: 6%
- 25 – 34 jaar: 2%
- 35 – 44 jaar: 2%
- 45 – 54 jaar: 4%
- 55 – 64 jaar: 8%
- 65-plussers: 10%

De Stelling van Amsterdam

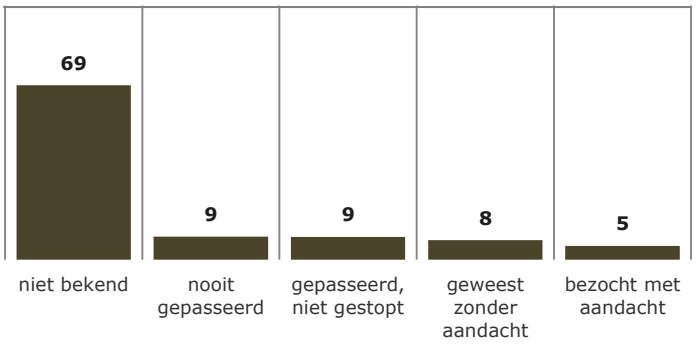

Bekendheid per leeftijdsgroep:

- 14 – 18 jaar: 1%
- 18 – 24 jaar: 4%
- 25 – 34 jaar: 1%
- 35 – 44 jaar: 2%
- 45 – 54 jaar: 2%
- 55 – 64 jaar: 3%
- 65-plussers: 8%

Droogmakerij De Beemster

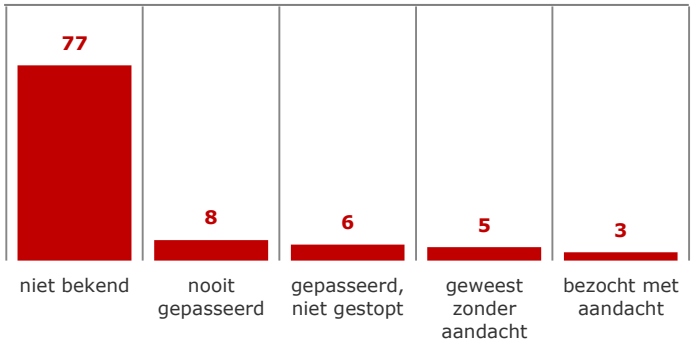

In het algemeen geldt dat naarmate men ouder wordt het bezoek toeneemt. Uitzonderingen hierop zijn Willemstad Curaçao en het Rietveld Schröderhuis: verschillen tussen de leeftijdsgroepen zijn hier nauwelijks waar te nemen.

Om welke redenen bezoekt men de Werelderfgoederen? De reden van bezoek aan de Waddenzee en het Molencomplex Kinderdijk-Elshout is hoofdzakelijk het genieten van de natuur of het monument (76% en 56%). De aanleiding om de Grachtengordel in Amsterdam te bezichtigen is naast gezelligheid (34%) voor de helft van de bezoekers een uitstapje met een groep. Deze reden wordt ook in vaak genoemd bij het bezoeken van de Waddenzee (44%), Molencomplex Kinderdijk-Elshout (34%) en overige Werelderfgoederen (41%). De redenen om overige Werelderfgoederen te bezoeken, varieert: een uitstapje met een groep (41%), genieten van de natuur of het monument (38%) en de geschiedenis zijn motieven die worden aangedragen (31%).

26 | Wat was de reden van het bezoek? (basis: Nederlands publiek 18+ die het Werelderfgoed hebben bezocht en er aandacht voor hebben gehad)

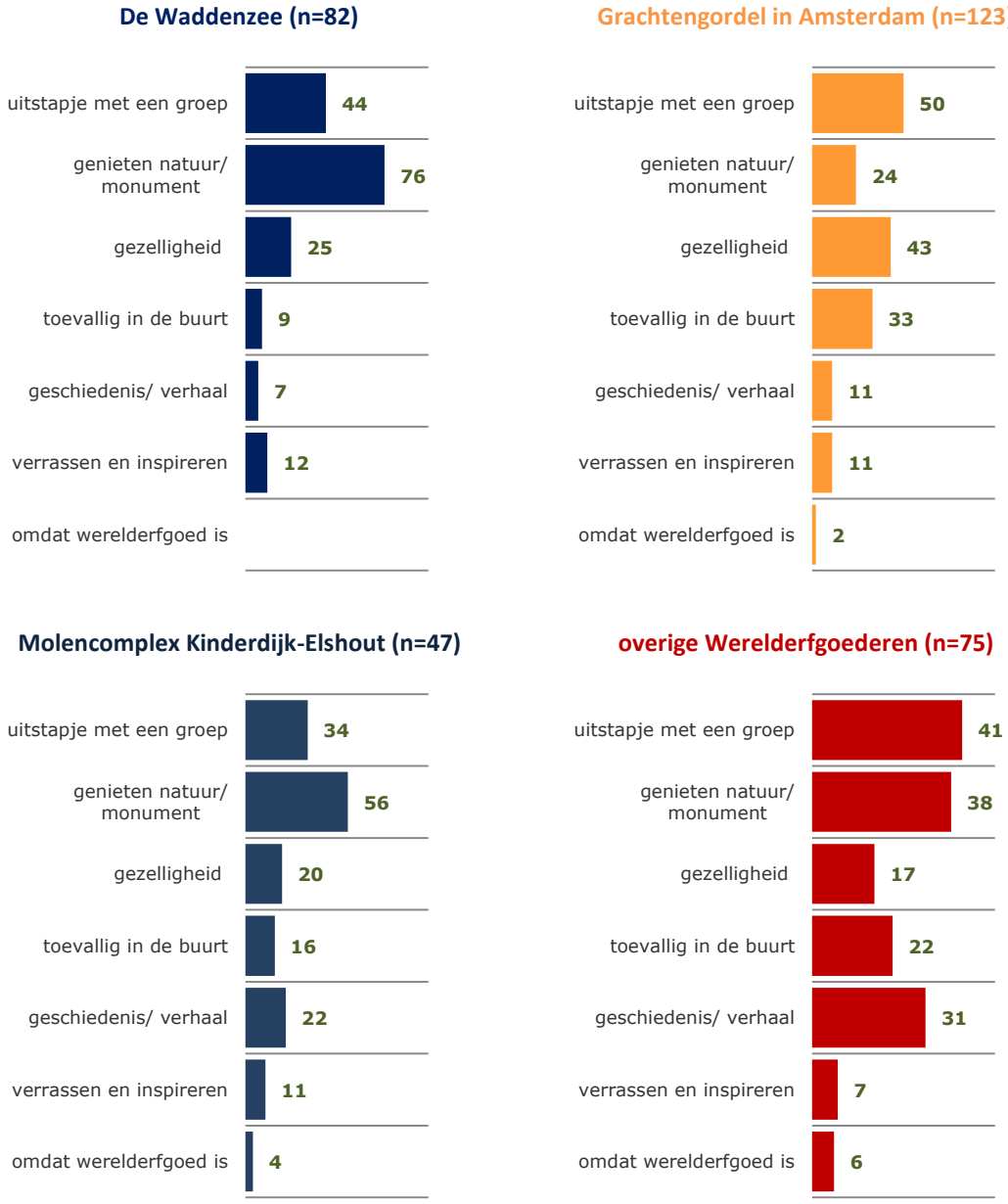

Hoe waarderen de bezoekers de Werelderfgoederen? De Grachtengordel in Amsterdam wordt het hoogst gewaardeerd. Meer dan negen op de tien Nederlanders vindt de Grachtengordel een unieke plek, belangrijk voor Nederland en een plek die uitnodigt tot bezoeken. Ook Molencomplex Kinderdijk-Elshout scoort hoog. Ook hier vindt men het Werelderfgoed een unieke plek (95%), belangrijk voor Nederland (87%) en een plek die uitnodigt tot bezoeken en goed is onderhouden (75%). De Waddenzee scoort wat lager, maar ook hier ziet men de Waddenzee als een plek die belangrijk is voor Nederland (76%), een unieke plek (72%) en een plek die uitnodigt tot bezoeken (54%). De overige Werelderfgoederen ziet men tevens als een unieke plek (89%), een plek waar goede informatie voorzieningen aanwezig zijn (82%) en een plek die goed onderhouden is (79%).

Alle Werelderfgoederen samengenomen zien we dat ze het hoogst worden gewaardeerd op uniek (94%), nodigt uit om te bezoeken (84%)en belangrijk voor Nederland (88%). De scores op iets geleerd (56%) en duidelijk dat het Werelderfgoed is (39%) zijn relatief het laagst.

27 |Waardering van het Werelderfgoed (basis: Nederlands publiek 18+ die het Werelderfgoed hebben bezocht en er aandacht voor hebben gehad, percentages (helemaal) eens)

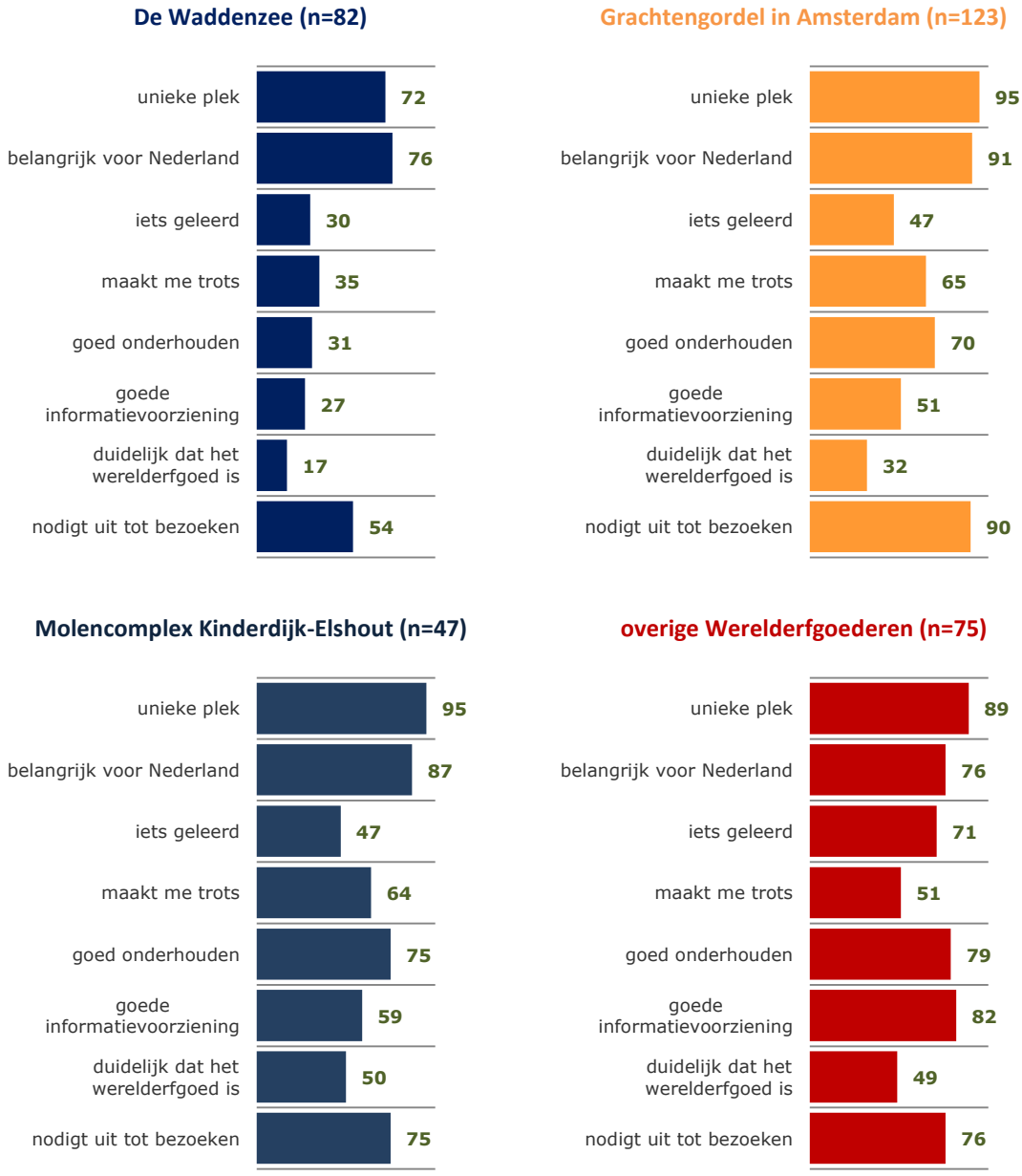

Het merendeel van de bezoekers van Werelderfgoederen geeft aan het Werelderfgoed nogmaals te willen bezoeken en (in iets mindere mate) het Werelderfgoed aan te raden aan anderen. Een klein deel geeft aan vrijwilliger te willen worden of de Werelderfgoederen financieel te willen steunen.

28 | Zou men dit Werelderfgoed nogmaals willen bezoeken, het anderen willen aanraden, er meer over willen weten, er vrijwilliger willen worden of het financieel willen steunen? (basis: Nederlands publiek 18+ die het Werelderfgoed hebben bezocht en er aandacht voor hebben gehad)

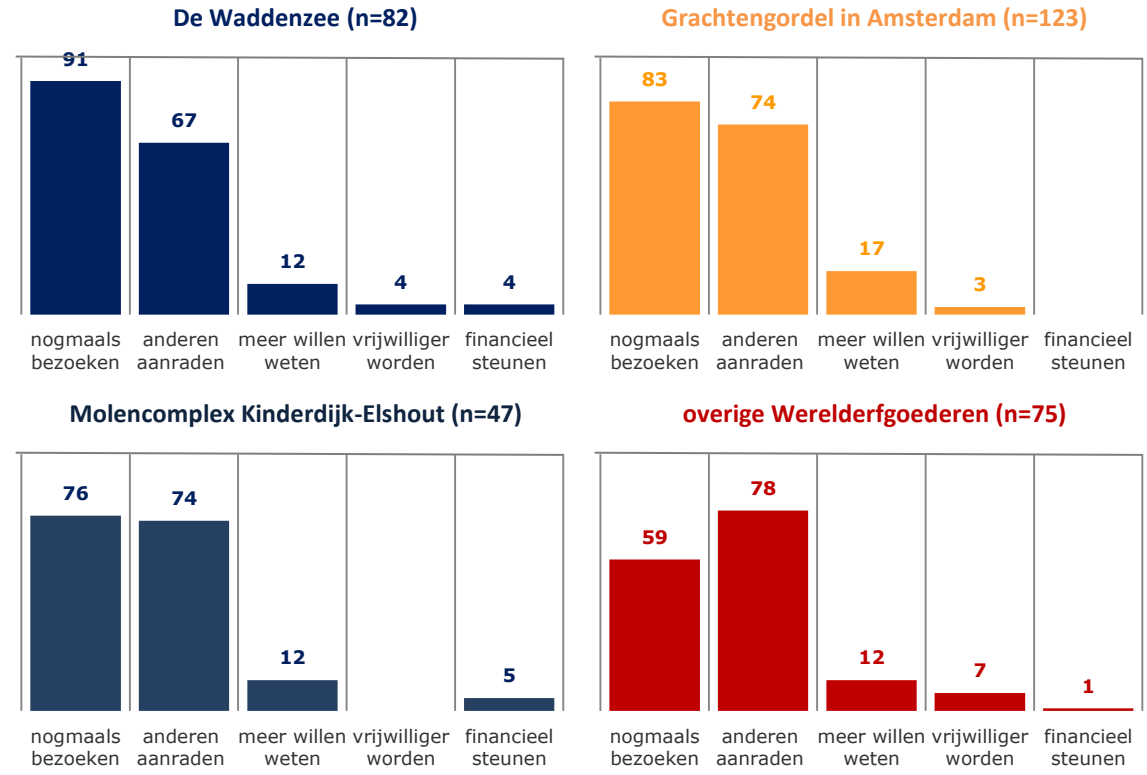

5 Werelderfgoed in het onderwijs

In dit hoofdstuk staat de relatie tussen het middelbare onderwijs en de Nederlandse Werelderfgoederen centraal. De vraag of en op welke wijze docenten aandacht aan Werelderfgoederen besteden, staat centraal in de eerste paragraaf. In de tweede en laatste paragraaf wordt de mening van de docenten over de inpasbaarheid van het onderwerp Werelderfgoederen in hun lessen getoetst.

5.1 Werelderfgoederen in het onderwijs

Aan docenten is eerst gevraagd of ze in hun lessen weleens aandacht aan de Nederlandse Werelderfgoederen hebben besteed. De Waddenzee krijgt binnen het onderwijs de meeste aandacht: 46% van de docenten - die de Waddenzee kennen - heeft in de les weleens aandacht aan de Waddenzee besteed. Ook de Amsterdamse Grachtengordel (45%), Droogmakerij de Beemster (40%) en het molencomplex in Kinderdijk-Elshout (36%) kunnen op redelijk wat aandacht in de lessen rekenen. Hierbij valt op dat de educatieve aandacht voor Droogmakerij de Beemster relatief groot is (40% van de docenten heeft hier weleens aandacht aan besteed) terwijl de bekendheid van de Droogmakerij onder scholieren heel gering is (spontaan 4%, geholpen 14%).

*29 | Heeft u als docent weleens aandacht besteed aan de Werelderfgoederen in Nederland? De percentages '**aandacht onderwijs**' slaan op het percentage docenten dat het betreffende Werelderfgoed kent en er in de les weleens aandacht aan hebben besteed.*

Bekendheid onder scholieren

- **spontaan: 11%**
- **geholpen: 88%**

De Waddenzee (n=112)

46% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:

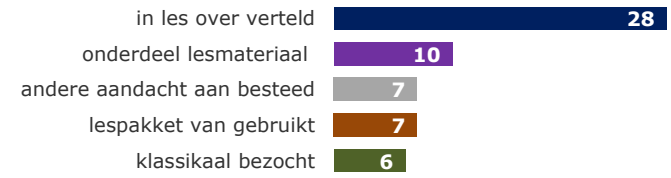

Bekendheid onder scholieren

- **spontaan: 9%**
- **geholpen: 78%**

Grachtengordel Amsterdam (n=112)

45% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:

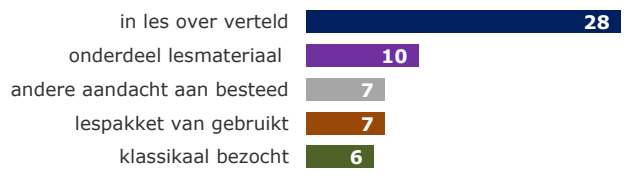

Bekendheid onder scholieren

- **spontaan: 4%**
- **geholpen: 14%**

Droogmakerij de Beemster (n=53)

40% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:

Bekendheid onder scholieren

- **spontaan: 8%**
- **geholpen: 36%**

Molencomplex Kinderdijk-Elshout (n=92)

36% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:

Bekendheid onder scholieren

- **spontaan: 2%**
- **geholpen: 14%**

De Stelling van Amsterdam (n=53)

30% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:

Bekendheid onder scholieren

- **spontaan: -**
- **geholpen: 48%**

Willemstad Curaçao (n=96)

18% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:

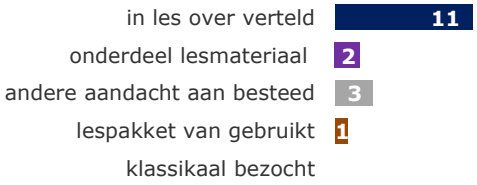

Bekendheid onder scholieren

- **spontaan: 1%**
- **geholpen: 16%**

Rietveld-Schröderhuis (n=67)

16% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:

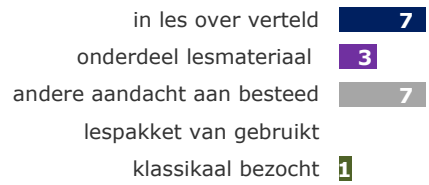

Bekendheid onder scholieren ▪ **spontaan: 2%** ▪ **geholpen: 11%**	**Schokland (n=73)** **21% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:** 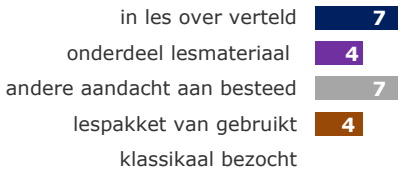
Bekendheid onder scholieren ▪ **spontaan: -** ▪ **geholpen: 8%**	**Ir. D.F. Woudagemaal (n=49)** **10% van de docenten heeft hier aandacht aan besteed in de les, op de volgende manieren:** 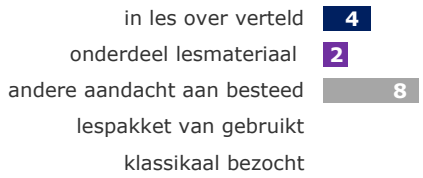

Deze wijze waarop docenten in hun lessen aandacht aan de Nederlandse Werelderfgoederen besteden verschilt niet veel van elkaar. De meeste docenten vertellen in hun lessen over de Nederlandse Werelderfgoederen. Zo hebben bijna drie op de tien docenten in hun lessen weleens over de Waddenzee of de Amsterdamse Grachtengordel verteld.

Droogmakerij de Beemster maakt van alle Werelderfgoederen het vaakst deel uit van het verplichte lesmateriaal (dit geldt voor 17% van de docenten). Iets minder docenten geven aan dat de Waddenzee en Grachtengordel als Nederlandse Werelderfgoederen deel uitmaken van hun standaard lesmateriaal (beide worden door 10% van de docenten als standaard lesmateriaal gebruikt). De overige Werelderfgoederen worden minder vaak als standaard lesmateriaal gebruikt.

Tot slot blijkt dat het gebruik van speciale lespakketten van Werelderfgoederen gering is. Zo heeft 7% van de docenten weleens gebruik gemaakt van een lespakket over de Waddenzee of Grachtengordel. Het gebruik van lespakketten van de andere Werelderfgoederen is nog kleiner.

5.2 Toepassingen in het onderwijs

Docenten vinden de meeste mogelijkheden om het onderwerp Werelderfgoederen in hun lessen in te passen aantrekkelijk. Zo vinden ruim zeven op de tien docenten het (heel) aantrekkelijk om de Werelderfgoederen als voorbeeld te gebruiken bij het behandelen van bepaalde onderwerpen. Zo kan de Grachtengordel als voorbeeld dienen bij lessen over de Gouden Eeuw.

65% van de docenten vindt het (heel) aantrekkelijk om aandacht aan Werelderfgoederen te besteden als afzonderlijk onderwerp, 63% vindt het aantrekkelijk om een Werelderfgoed te bezoeken in klassikaal verband en 59% vindt het aantrekkelijk om speciale lespakketten van de Nederlandse Werelderfgoederen als lesmateriaal te gebruiken.

30 | Stellingen: hoe aantrekkelijk of onaantrekkelijk vindt u de volgende mogelijkheden om het onderwerp Werelderfgoed in te passen in uw lessen? (Basis: docenten; n=116)

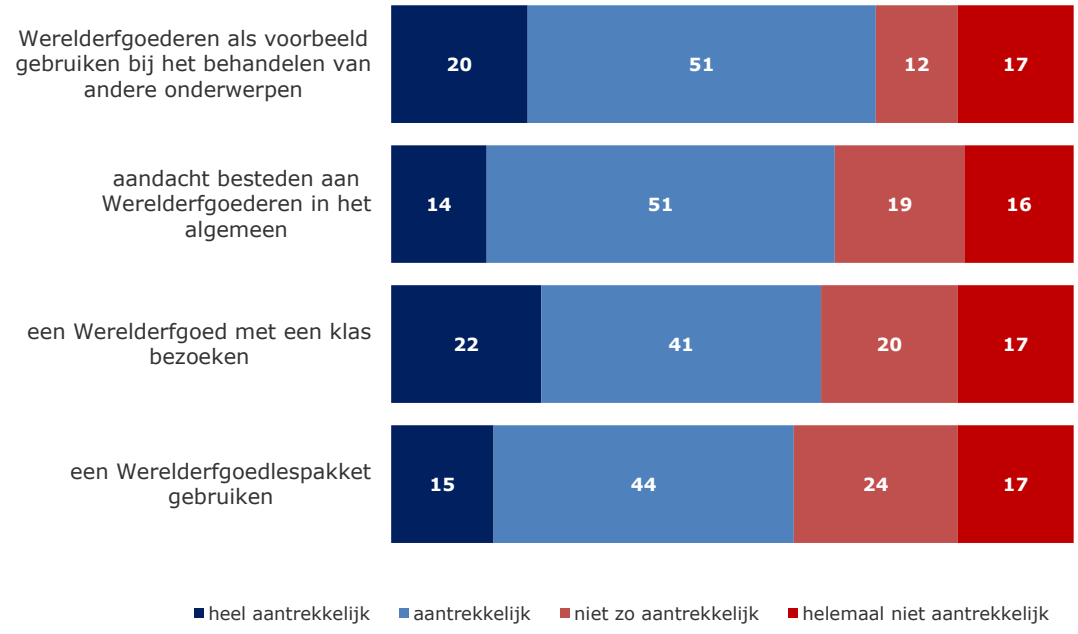

Bij deze laatste twee lesmogelijkheden is er een discrepantie tussen de mate waarin docenten de lesmogelijkheden aantrekkelijk vinden en de mate waarin er in de praktijk gebruik van wordt gemaakt. Zo vindt een ruime meerderheid het aantrekkelijk om een Werelderfgoed in klassikaal verband te bezoeken of er een speciaal lespakket van te gebruiken, terwijl in de praktijk slechts weinig docenten gebruik maken van deze mogelijkheden.

Bijlagen

Bijlage 1 Inhoud figuren en tabellen

1 | Doelstelling van het onderzoek en bijbehorende onderzoeksvragen 6
2 | Heeft u weleens gehoord van de term Werelderfgoed? (Basis: NL Publiek; n=971) 9
*3 | **Open vraag**: wat is volgens u Werelderfgoed? (Basis: NL Publiek; n=971) 10*
*4 | **Open vraag**: Welke Werelderfgoedplekken kunt u noemen? (Basis: NL Publiek; n=971) 11*
5 | Heeft het Koninkrijk der Nederlanden ook Werelderfgoederen? (Basis: NL Publiek; n=971) 11
*6 | **Open vraag**: welke Wereldgoederen in het Koninkrijk der Nederlanden kunt u noemen? (n=971) 12*
7 | Van welke van de onderstaande plekken of gebieden heeft u weleens gehoord? (n=971) 13
8 | Van welke van de onderstaande plekken of gebieden heeft u weleens gehoord?(uitgesplitst naar leeftijd) 13
9 | Van welke van de onderstaande plekken of gebieden heeft u weleens gehoord? (n=971) 14
10 | Hoe hebt u van de onderstaande plekken gehoord? (Basis: alleen als men de betreffende plek kent) 14
11 | Van welke plekken of gebieden wist u dat dit Werelderfgoederen zijn? (Basis: NL Publiek; n=971). 17
12 | Kennisvragen (Basis: iedereen die Werelderfgoederen kent; n=971; in %) 18
13 | Hoe wordt een Nederlands gebied of plek Werelderfgoed, denkt u? (n=971; in %) 18
14 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen (Nederlands publiek 18+, n=971, in %) 19
15 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar leeftijd (n=1.358) 20
16 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar opleidingsniveau (n=971, in %) 20
17 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar interesses(Nederlands publiek 18+, n=971, in %) 21
18 | Beeld van het Nederlandse Werelderfgoed, Nederlands publiek 18+, n=971, in %) 22
19 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar leeftijd (n=1.358, in %) 23
20 | Draagvlak voor Nederlandse Werelderfgoederen naar opleiding (Nederlands publiek 18+, in %) 24
21 | Aantal Werelderfgoederen bezocht en welke heeft u voor het laatst bezocht? (Nederlands publiek, n=971)25
22 | Bezoek Werelderfgoederen (Nederlands publiek, n=971) 25
23 | Bezoek Werelderfgoederen versus bezoek andere plekken in Nederland (Nederlands publiek, n=971) 26
24 | Bezoek Werelderfgoederen (Nederlands publiek, n=971) 27
26 | Wat was de reden van het bezoek? 31
27 |Waardering van het Werelderfgoed (basis: Nederlands publiek 18+) 32
28 |Ik zou deze plek… (basis: Nederlands publiek 18+) 33
29 | Heeft u als docent weleens aandacht besteed aan de Werelderfgoederen in Nederland? D 34
30 | Stellingen: hoe aantrekkelijk of onaantrekkelijk vindt u de volgende mogelijkheden om het onderwerp Werelderfgoed in te passen in uw lessen? (Basis: docenten; n=116) 37

Bijlage 2 Vragenlijst

B1 : Bekendheid werelderfgoed — **Begin block**

Q1 : — **Single coded**

Heeft u weleens gehoord van de term 'UNESCO Werelderfgoed'?

1 ○ ja
2 ○ nee

ASK ONLY IF Q1=1

Q2 : — **Open**

Wat is volgens u Werelderfgoed?

T1 : — **Text**

Not back

Op de UNESCO Werelderfgoedlijst staan op dit moment 981 monumenten, natuurgebieden, gebouwen en landschappen die zo bijzonder zijn dat ze voor de mensheid behouden moeten blijven. Werelderfgoed is cultureel en natuurlijk erfgoed dat wordt beschouwd als onvervangbaar en uniek.

Q3 : — **Open**

Welke Werelderfgoed plekken kunt u noemen?

Q4 : **Single coded**

Denkt u dat het Koninkrijk der Nederlanden ook Werelderfgoederen heeft?

Met het Koninkrijk der Nederlanden bedoelen we Nederland en de andere gebiedsdelen die tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren.

1 ○ ja
2 ○ nee
99 ○ weet niet **Position fixed*

ASK ONLY IF Q4=1

Q5 : **Open**

Welke Werelderfgoederen in het Koninkrijk der Nederlanden kunt u noemen?

Q6 : **Multi coded**

Show picture(s): per statement een foto. foto's worden apart overgezet

Hieronder ziet u plekken of gebieden in Nederland die op de UNESCO Werelderfgoedlijst staan.

Kunt u aangeven van welke plekken of gebieden u weleens heeft gehoord?

Random

1 ☐ Het molencomplex Kinderdijk Elshout in Zuid Holland
2 ☐ Het Ir. D.F. Woudagemaal in Lemmer, Friesland
3 ☐ Het Rietveld Schröderhuis in Utrecht
4 ☐ Willemstad Curaçao
5 ☐ Schokland in de Noordoostpolder
6 ☐ De Stelling van Amsterdam, in Noord-Holland rond Amsterdam
7 ☐ Droogmakerij De Beemster in Noord Holland
8 ☐ De Waddenzee
9 ☐ Grachtengordel van Amsterdam

Q7 : **Matrix**

Hieronder ziet u de plekken waarvan u aangaf gehoord te hebben.

Hoe hebt u hiervan gehoord?

	ik heb de plek wel-eens ge-passeerd of bezocht	ik woon of werk in de buurt of heb daar gewoond	op school/ studie	van familie of vrienden	op televi-sie, inter-net of door tijdschrif-ten en kranten	via sociale media	anders
Het molencomplex Kin-derdijk Elshout in Zuid Holland	○	○	○	○	○	○	○
Het Ir. D.F. Woudagemaal in Lemmer, Friesland	○	○	○	○	○	○	○
Het Rietveld Schröderhuis in Utrecht	○	○	○	○	○	○	○
Willemstad Curaçao	○	○	○	○	○	○	○
Schokland in de Noord-oostpolder	○	○	○	○	○	○	○
De Stelling van Amster-dam, in Noord-Holland rond Amsterdam	○	○	○	○	○	○	○
Droogmakerij De Beem-ster in Noord Holland	○	○	○	○	○	○	○
De Waddenzee	○	○	○	○	○	○	○
Grachtengordel van Am-sterdam	○	○	○	○	○	○	○

Q8 : **Open**

U gaf aan dat u op op nog een andere manier heeft gehoord van <statement vorige vraag>. Kunt u aangeven hoe u hiervan heeft gehoord?

Q9 : **Multi coded**

Van welke plekken of gebieden wist u dat dit Werelderfgoederen zijn?

1 ☐ Het molencomplex Kinderdijk Elshout in Zuid Holland
2 ☐ Het Ir. D.F. Woudagemaal in Lemmer, Friesland
3 ☐ Het Rietveld Schröderhuis in Utrecht
4 ☐ Willemstad Curaçao
5 ☐ Schokland in de Noordoostpolder
6 ☐ De Stelling van Amsterdam, in Noord-Holland rond Amsterdam
7 ☐ Droogmakerij De Beemster in Noord Holland
8 ☐ De Waddenzee
9 ☐ Grachtengordel van Amsterdam

B1 : Bekendheid werelderfgoed **End block**

B2 : Aandacht in onderwijs **Begin block**

Q10 : **Matrix**

Heeft u als docent weleens aandacht besteed aan de Werelderfgoederen in Nederland?

	heb ik in de les weleens iets over verteld	is onderdeel van bestaand lesmateriaal dat ik gebruik	heb ik weleens met school bezocht	heb ik weleens een lespakket van gebruikt	heb ik weleens op een andere manier aandacht aan besteed	geen van deze
Het molencomplex Kinderdijk Elshout in Zuid Holland	○	○	○	○	○	○
Het Ir. D.F. Woudagemaal in Lemmer, Friesland	○	○	○	○	○	○
Het Rietveld Schröderhuis in Utrecht	○	○	○	○	○	○
Willemstad Curaçao	○	○	○	○	○	○
Schokland in de Noordoostpolder	○	○	○	○	○	○
De Stelling van Amsterdam, in Noord-Holland rond Amsterdam	○	○	○	○	○	○
Droogmakerij De Beemster in Noord Holland	○	○	○	○	○	○
De Waddenzee	○	○	○	○	○	○
Grachtengordel van Amsterdam	○	○	○	○	○	○
Werelderfgoederen in het algemeen	○	○	○	○	○	○

Q11 : **Matrix**

Hoe aantrekkelijk of onaantrekkelijk vindt u de volgende mogelijkheden om het onderwerp Werelderfgoed in te passen in uw lessen?

Random

	heel aantrekkelijk	aantrekkelijk	niet zo aantrekkelijk	helemaal niet aantrekkelijk
Werelderfgoederen als voorbeeld gebruiken bij het behandelen van andere onderwerpen (bijvoorbeeld De Beemster als voorbeeld van hoe inpolderen werkt, of de Grachtengordel bij de behandeling van de Gouden Eeuw)	O	O	O	O
Aandacht besteden aan Werelderfgoederen in het algemeen	O	O	O	O
Werelderfgoed met een klas bezoeken	O	O	O	O
een Werelderfgoedlespakket gebruiken	O	O	O	O

B2 : Aandacht in onderwijs **End block**

B3 : Draagvlak en beleving **Begin block**

Q12 : **Single coded**

Hoe wordt een Nederlands gebied of Nederlandse plek werelderfgoed, denkt u?

Random

1 O Plekken of gebieden kunnen dat zelf doen door zich aan te melden bij UNESCO.
2 O De Nederlandse regering benoemt plekken tot Werelderfgoed op basis van een selectie die door experts is gemaakt
3 O Het Werelderfgoed Centrum van UNESCO in Parijs selecteert de plekken die genomineerd kunnen worden
4 O Burgers met goed idee kunnen dat voordragen bij het Werelderfgoed Comité van UNESCO in Parijs, mits zij voldoende handtekeningen hebben verzameld
99 O weet niet **Position fixed*

T2 : **Text**

Not back

Zo wordt een gebied of plek Werelderfgoed

Landen die het Werelderfgoedverdrag hebben ondertekend mogen eigen erfgoederen voordragen voor een internationale lijst, de Werelderfgoedlijst. Om een internationale voordracht te kunnen doen, moet het land eerst een voorlopige lijst opstellen van kandidaten. De Nederlandse lijst is in 2011 herzien op basis van een advies van een speciaal daarvoor ingestelde commissie. Deze geselecteerde plekken en gebieden stellen elk een nominatiedossier op. Wanneer dit dossier voldoet aan alle eisen kan de Minister de locatie voor nominatie aan het Werelderfgoedcomité van UNESCO voordragen. Alleen plekken en gebieden die van uitzonderlijke waarde zijn voor de mensheid kunnen op de Werelderfgoedlijst worden ingeschreven.

Q13 : **Single coded**

Mogelijk wordt de Van Nellefabriek in Rotterdam in 2014 ook als Werelderfgoed aangemerkt. Wist u dat?

1 ○ ja
2 ○ nee

Q14 : **Left-Right Matrix**

We laten telkens twee begrippen zien. Kunt u aangeven welke van de twee u het meest van toepassing vindt op het Werelderfgoed in Nederland?

Dit kunt u aangeven door een hokje meer naar links of naar rechts te kiezen.

Random

boeit me	□□□□□□□	heb ik niets mee
leerzaam	□□□□□□□	niet leerzaam
zou iedereen moeten kennen	□□□□□□□	hoeft niet iedereen te kennen
belangrijk	□□□□□□□	onbelangrijk
waardevol	□□□□□□□	overbodig
ben ik trots op	□□□□□□□	ben ik niet trots op
uniek	□□□□□□□	zijn er meer van
onvervangbaar	□□□□□□□	inwisselbaar
verbindt ons	□□□□□□□	verbindt ons niet
voor liefhebbers	□□□□□□□	voor iedereen
voor jongeren	□□□□□□□	voor ouderen
voor buitenlandse toeristen	□□□□□□□	voor Nederlandse toeristen
betaalbaar	□□□□□□□	duur
professioneel	□□□□□□□	amateuristisch
vriendelijk	□□□□□□□	onvriendelijk
bekend	□□□□□□□	onbekend

Q15 : **Matrix**

Hieronder staan enkele uitspraken ten aanzien van de werelderfgoederen in Nederland. Kunt u aangeven in welke mate u het hiermee eens of oneens bent?

Random

	helemaal mee eens	een beetje mee eens	noch eens/oneens	een beetje mee oneens	helemaal mee oneens	weet niet
Ik vind het belangrijk dat de werelderfgoederen in Nederland behouden blijven	○	○	○	○	○	○
Ik vind het terecht dat de werelderfgoederen een speciale behandeling krijgen ten opzichte van andere plekken en monumenten in Nederland.	○	○	○	○	○	○
Ik vind het terecht dat de Nederlandse werelderfgoederen deels worden ondersteund door belastinggeld	○	○	○	○	○	○

B3 : Draagvlak en beleving **End block**

B4 : Segmentatie **Begin block**

Q16 : **Multi coded**

In welke mate bent u liefhebber van de volgende onderwerpen:

meer antwoorden mogelijk

Random

1 ☐ Kunst
2 ☐ Architectuur
3 ☐ Natuur
4 ☐ Geschiedenis van Nederland
5 ☐ Nederlands landschap
6 ☐ Industriële geschiedenis
7 ☐ Sportwedstrijden en -evenementen
8 ☐ Muziekfestivals of concerten
9 ☐ Markten, kermissen of braderieën
10 ☐ Winkelen

Q17 : **Matrix**

Hoe vaak bezoekt u de volgende plekken in Nederland?

Random

	minder dan 1 keer per jaar	1 tot 2 keer per jaar	3 tot 5 keer per jaar	meer dan 5 keer per jaar
Musea	○	○	○	○
Monumenten, kastelen	○	○	○	○
Natuur en Landschappen (met als doel recreatie)	○	○	○	○
Sportwedstrijden en -evenementen	○	○	○	○
Muziekfestivals of concer-ten	○	○	○	○
Markten, kermissen of braderieën	○	○	○	○
Winkelcentra/outletcentra e.d.	○	○	○	○

B4 : Segmentatie **End block**

B5 : Bezoek **Begin block**

Q18 : **Matrix**

Wat geldt voor uw bezoek aan de volgende Werelderfgoederen?

	nooit gepasseerd	weleens gepas-seerd/in de buurt geweest maar niet gestopt	weleens geweest zonder aandacht aan het Werelderfgoed te besteden	weleens bezocht en aandacht voor het Werelderfgoed gehad
Het molencomplex Kin-derdijk Elshout in Zuid Holland	○	○	○	○
Het Ir. D.F. Woudage-maal in Lemmer, Fries-land	○	○	○	○
Het Rietveld Schröder-huis in Utrecht	○	○	○	○
Willemstad Curaçao	○	○	○	○
Schokland in de Noord-oostpolder	○	○	○	○
De Stelling van Amster-dam, in Noord-Holland rond Amsterdam	○	○	○	○
Droogmakerij De Beem-ster in Noord Holland	○	○	○	○
De Waddenzee	○	○	○	○
Grachtengordel van Am-sterdam	○	○	○	○

Q19 : **Single coded**

Heeft u weleens gehoord van het Werelderfgoed Podium in Amsterdam?

1 ○ ja
2 ○ nee

Q25 : **Single coded**

Welke van de volgende Werelderfgoederen heeft u het kortst geleden bezocht?

1 ○ Het molencomplex Kinderdijk Elshout in Zuid Holland
2 ○ Het Ir. D.F. Woudagemaal in Lemmer, Friesland
3 ○ Het Rietveld Schröderhuis in Utrecht
4 ○ Willemstad Curaçao
5 ○ Schokland in de Noordoostpolder
6 ○ De Stelling van Amsterdam, in Noord-Holland rond Amsterdam
7 ○ Droogmakerij De Beemster in Noord Holland
8 ○ De Waddenzee
9 ○ Grachtengordel van Amsterdam

B5 : Bezoek **End block**

B6 : Bezoek deel 2 — **Begin block**

Q20 : — **Single coded**

De volgende vragen gaan over uw bezoek aan <?>.

Wanneer heeft u dit voor het laatst bezocht?

1 ○ een maand tot zes maanden geleden
2 ○ een jaar geleden
3 ○ twee tot vijf jaar geleden
5 ○ vijf tot tien jaar geleden
6 ○ meer dan tien jaar geleden
7 ○ weet niet

Q21 : — **Multi coded**

U gaf aan dat u weleens <?> heeft bezocht.
Wat was de reden van het bezoek?

meer antwoorden mogelijk

Random

1 ☐ om te genieten van de natuur en/of het monument
2 ☐ meer te weten komen over het achterliggende verhaal/geschiedenis van deze plek
3 ☐ gezelligheid en vermaak
4 ☐ mij laten verrassen en inspireren
5 ☐ uitstapje met een groep (vrienden/familie/collega's/school)
7 ☐ ik was toevallig in de buurt
8 ☐ omdat het Werelderfgoed is
9 ☐ anders

Q22 : **Matrix**

U gaf aan dat u weleens <?> heeft bezocht.

In welke mate bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken?

	helemaal mee eens	grotendeels mee eens	noch eens/oneens	grotendeels mee oneens	helemaal mee oneens	weet niet
Dit is een unieke plek/omgeving	○	○	○	○	○	○
Deze plek/dit gebied is belangrijk voor Nederland	○	○	○	○	○	○
Ik heb hier iets geleerd	○	○	○	○	○	○
Deze plek maakt me trots	○	○	○	○	○	○
Deze plek/het gebied is goed onderhouden	○	○	○	○	○	○
De informatievoorziening op deze plek is goed	○	○	○	○	○	○
Het is duidelijk dat dit Werelderfgoed is	○	○	○	○	○	○
De plek nodigt uit tot be-zoeken	○	○	○	○	○	○

Q23 : **Multi coded**

U gaf aan dat u weleens <?> heeft bezocht.

Wat geldt voor u?
Ik zou:

Meer antwoorden mogelijk

1 ☐ deze plek nog een keer willen bezoeken
2 ☐ anderen aanraden om deze plek te bezoeken
3 ☐ wel vrijwilliger of rondleider bij deze plek willen worden
4 ☐ meer over deze plek willen weten
5 ☐ deze plek financieel willen ondersteunen

B6 : Bezoek deel 2 **End block**

B7 : Informatie **Begin block**

Q24 : **Multi coded**

Dit is het einde van de vragenlijst. Zou u meer informatie willen over het Werelderfgoed in Nederland?
Ik zou wel meer informatie willen over:

Meer antwoorden mogelijk

1 ☐ werelderfgoed in Nederland
2 ☐ lesmateriaal over werelderfgoed
3 ☐ geen van deze

ASK ONLY IF Q24=1

T3 : **Text**

U kunt op de volgende websites meer informatie vinden over Werelderfgoed in Nederland
www.werelderfgoed.nl
www.werelderfgoed.nl/podium

ASK ONLY IF Q24=2

T4 : **Text**

U kunt op de volgende websites lesmateriaal vinden over Werelderfgoed.
Nederlands werelderfgoed: http://www.werelderfgoed.nl/educatie
Werelderfgoed algemeen: http://www.unesco.nl/artikel/werelderfgoed-de-klas

B7 : Informatie **End block**